

Yıl : 4 Sayı : 24

GERGEF
EDEBİYAT DERGİSİ

Kasım - Aralık
2024

Ahmet Urfalı **M. Ali Özdoğan** İbrahim Şaşma **Recep Şen** Talat Ülker **Cihat Barış** Haluk Tanrıverdi
Akif Dut İbrahim Birgül **Ramiz Aydın** Mehmet Gözükar **Vagif Sultanlı** Ahmet Kafkas **Yunus Laçın**
Mehmet Osmanoglu **Şefa Veli** Mamut Topbaşı **Mustafa Işık** Servet Zeyrek **Nurullah Özdemir**
Səxavət İzzəti Şifanur Özçelik Şirin **Muzaffer Ekinci** Selim Erdoğan **Ali Ağır** Ali Parlak
Alparslan Kılınç **Orhan Yağmuroğulları** Kazım Gök **Mehmet Memdoğlu** İlayda Yıldırım
Seçkin Ürkmez M. Nihat Malkoç **Nilüfer Akıngül** Nida Başak Türkmen **Ayşe Arslan**
Nuray Doğan Berat Salun **Fatma Sümer** Yasin Mortaş

BU SAYIMIZDA NELER VAR?

Ağaç Yaprığıyla Gürlər / Genel Yayın Yönetmeni.....	3
Bozkırın Yazıtları / Ahmet URFALI.....	4
Fotoğrafın Şiiri Olursa Şiirin Fotoğrafı Olur mu? / M.Ali ÖZDOĞAN.....	5
Bu Dergâhta / İbrahim ŞAŞMA.....	7
"Köyümden... Gönlümden..." Kitabı Üzerine / Recep ŞEN.....	8
Yamalı Ezgi / Talat ÜLKER.....	10
Bize Gelsin-2 / Cihat BARIŞ.....	11
Âşık Temel Turabî, Hayatı, Eserleri Ve Sohbet / Prof. Dr. Haluk TANRIVERDİ.....	12
Suyun Yankısıyla Dolan / Akif DUT.....	15
Aynzeliha / İbrahim BİRGÜL.....	16
Peyami Safa Özeli Üzerinden Alçak Gönüllülük / Ramiz AYDIN.....	17
Farkında mısınız? / Mehmet GÖZÜKARA.....	19
Kördüğüm (Öykü) / Vagif SULTANLI.....	20
Bakiyede Kalan Yolculuk / Ahmet KAFKAS.....	23
Sevdalinka / Yunus LAÇIN.....	24
Size Bıraktım / Mehmet OSMANOĞLU.....	25
Yollar və "Uzaq adamlar" / Şəfa Vəli.....	26
Çukur Köyü'nde / Ali AĞIR.....	29
Anam Gülümseyince / Mahmut TOPBAŞLI.....	30
Yarısı Ağıt Gecenin Piri / Mustafa IŞIK.....	31
Ölmeyecek Meslek (Öykü) / Servet ZEYREK.....	32
Şâir / Nurullah ÖZDEMİR (Narmanî).....	34
Əli Və Leyla (Şiirlə Hikâyə) / Səxavət İzzəti- Əndəlib.....	35
Geliyorum / Şifanur ÖZÇELİK ŞİRİN.....	36
Maske / Muzaffer EKİNCİ.....	37
Pervaz / Selim ERDOĞAN.....	38
Deli Gönül / Ali PARLAK.....	39
Ekmek Kavgası / Alparslan KILINÇ.....	40
Biliyorum Dönmeyeceksin / Orhan YAĞMUROĞULLARI.....	41
Şiir Ve Yaşam Felsefesi / Kazım GÖK.....	42
Çocuklar Ölürken / Mehmet MEMDOĞLU.....	43
Sâre / İlayda YILDIRIM.....	44
Sâki / Seçkin ÜRKMEZ.....	45
Gece Ve Hüzzam / M. Nihat MALKOÇ.....	46
Tek Vücut Çözüm / Nilüfer AKINGÜL.....	47
Bitkisel Hayat (Öykü) / Nida Başak TÜRKMEN.....	49
Sonbahar / Ayşe ARSLAN.....	51
Bu Köy / Nuray DOĞAN.....	52
Gurûb-u Şebâb / Berat SALUN.....	53
Seyr-i Âlem Köşesi / Fatma SÜMER.....	54
Toprak Ve Tüveyç / Yasin MORTAŞ.....	58

Yıl: 4 Sayı: 24
Kasım - Aralık 2024

19 Mayıs Gazetesi Ve Matbaası Adına
Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Adil ATICI

Genel Yayın Yönetmeni
Recep ŞEN

Editör
Ahmet KAFKAS

Yayın Kurulu
Recep ŞEN
Ahmet KAFKAS
Mehmet OSMANOĞLU
Emre KOÇ
Çağlar SARITAŞ
Selim ERDOĞAN

Son Okuma
Mehmet OSMANOĞLU

Tasarım
Recep ŞEN

Yönetim ve Haberleşme
19 Mayıs Gazetesi ve Matbaası
Cumhuriyet Mah. Ekrem Ünyay Cad.
No: 10 - 19 Mayıs / SAMSUN

Web Sayfamız:
www.gergefedebiyatdergisi.com

E-posta Adresimiz:
gergefedebiyatdergisi@gmail.com

Sosyal Medya Adreslerimiz:
Instagram: @gergefedebiyatdergisi
Twitter (x) : @gergefedebiyat
Facebook: @gergefedebiyatdergisi

Yayın Türü
İki Aylık e-dergi

Dergimiz iki ayda bir kendi internet sayfasında E-Dergi olarak yayımlanmaktadır ve ücret-sizdir. Yayımlanan eserlere telif ücreti ödenmemektedir. Eserlerin hukuki sorumluluğu yazarlarına aittir. Gergef Edebiyat Dergisi'nden yapılan alıntılarda dergimizin kaynak gösterilmesi zorunludur.

AĞAÇ YAPRAĞIYLA GÜRLER

Merhaba değerli gönül dostları, 24. sayımızla huzurlarınızdayız. Sizler için hem tasarım hem de muhteza olarak yine güzel bir sayı hazırlamaya gayret ettik. Bu sayımıza eserleriyle birçok şair ve yazar dostumuz katkı sağladı. Siz okurlarımıza ve katkı sağlayan yazar, şair dostlarımıza teşekkür ediyoruz.

Dijitalizmin hüküm sürdüğü bu çağda en önemli meselelerimizden birisi kültür meselesidir. Artık üzerimize çöken sisler arasından kurtulup yönümüzü bulmak zorundayız. Bunun için de kadim kültürümüze dönme, onu öğrenme ve ondan haz alacak mertebeye gelme mecburiyetimiz vardır. Bu noktaya geldikten sonra bilim, sanat ve edebiyatta kadim kültürümüzden beslenerek çağımızın eserlerini üretmemiz gerekir. Bu mevzu ihmale, gevşekliğe gelmeyecek kadar mühim bir mevzudur.

Yaşamak için ekmek, hava ve suya nasıl ihtiyacımız varsa kendi kimliğimizi bulabilmek için de kadim kültürümüzden beslenmeye ihtiyacımız vardır. Okulda, ailede, köyde, kentte milli kültürümüzü yaşmalı ve yaşatmalıyız ki geleceğimiz olan çocuklarımız ve gençlerimiz o ruh iklimi içerisinde kendi kimliklerini bulsunlar.

Dünyanın geldiği bu noktada kendi özümüzden, kendi milli kimliğimizden uzak yaşayamayız. Allah korusun, içine düşeceğimiz bir kimlik krizi ile yolumuzu sağ salim yürümemiz mümkün değildir. Bizim kültürümüz, bizim alnımıza yazılmış yazımızdır. Bundan kaçamayız, uzak kalamayız. Çünkü o kültürün kodları asırlardan beri nesilden nesile aktarılacak genlerimize kadar işlemiş, bizi biz yapmış, bizi millet yapmıştır.

Aklımızı ve gönlümüzü milli kültürümüze verdikçe arada kalmışlıktan kurtulacağız, istikametimiz daha da berraklaşacaktır. Portakal ağacı kendi ikliminde yetişir ve meyve verir. İnsan da böyledir; kendi kültür ikliminde yetişirse kendini bulur, kendini bulunca meyvesini verir. Böylece kendisine, ailesine, ülkesine ve insanlığa faydalı olur. Yazar da böyle olunur, şair de böyle olunur, sanatçı da böyle olunur; dergi dergi dolaşp her yerde görünme telaşıyla olmaz bu işler. Öncelikle kadim kültürümüzün şaheserlerini okumak, özümsemek gerekir. Bu uğurda vakit harcamak, emek vermek gerekir.

Güzel Türkçemizin hazzına varır, kadim kültürümüzle beslenirsek edebiyat bahçesinde bize yer açılır. Zihnimiz ve duygu dünyamız bu bahçede doyar, huzura erer. Hayatta aslanan gönül huzurudur. Edebiyat bahçesi işte bu gönül huzurunu bize bahşeder. Hayatımızı zarafetle yaşama bahtıyarlığına ereriz.

Sanat ve edebiyatla iç içe bir hayat sürmeniz temennisiyle sizi dergimizle başbaşa bırakıyoruz. Keyifli okumalar dileriz.

Recep ŞEN
Genel Yayın Yönetmeni

BOZKIRIN YAZITLARI

Ahmet URFALI

1.

Bir köseğiden türettiler azat edilmiş ağaçları Anadolu'da
Can suyunu verdiler ak alınlarından düşen terle
Kervan üç gün sonra geldi altın ordunun arkasından
Şenlensin diye ören yerleri kopuzlar ezgilendi
Tanrı'nın gurbet diyarı olan bu toprakları baştan ayağa
Vatan tutmak için köhne beldelelere yürüdüler
Önce gökçek oğullar nakış vurdu dağların doruğuna
Ve göçünü kutsadı uzun ırmakların pınarı
Esen yel ve kımıldayan yeşil yaprak
Zaferin coşkusuna ıgrandılar kişneyince atlar
Kalemler fethin tarihini düştü ceylan derisine
Sözün yazgısı elindeydi ozanların çalıp söyledikçe
Muştuların elçisiydi kelim yayladan ovalara
Yeşerdikçe her bedeninin ruhunda can bulurdu
Gökyüzüne uçmak vakti gelirdi üçlerden yedilere
Kırkların başındaydı Zülfikar'ı tutan el

2.

Rüzgârı dinle

Yeni adlar getirir sana bir uçurumun yamacından
Verilen yeminlerin üstünü örter kazılmış mezar toprağıyla
Son tufandan çaldığı silik ıztırapları kekeç bir sızıyla biriktirir
Ve estikçe doldurur ayak izlerinin açtığı oyukları

Göğü seyret

Sen bir hümanın teleğinden öpünce ışıklar yanar
Yollara koyulursun bulutlanmış bir bineğin sırtında
Bin yıldız aydınlatır içindeki karanlığı
Ve gözünden düşer suskunluğunda saklandığın sığınak

3.

Dağa bak

Bedeninden ayrılır yıllık bir gölge sen kendine dönersin
Ve dağa baktıkça büyütürsün göğsündeki hevesi
Ferhatça seversen bilirsin dağın sevdasının bilgini aştığını
Anlamaya çalış karıncaların tedirginliğini dağlara çıkıp

Bozkıra dön

Bir yılki bozar bozkırın solgun sessizliğini dörtlüye koşup
Yağz bir akşamüstü kıyamıyla gerneşir bunaltısından
Su bulandıktan sonra durulur ateş küle döner yandıkça
Bilge bir öğretmendir bozkır bilmediğini öğretir sana

FOTOĞRAFIN ŞİİRİ OLURSA ŞİİRİN FOTOĞRAFI OLUR MU?

M. Ali ÖZDOĞAN

Ortaya çıktığından itibaren bilgisayarlar, insanların uzun sürede yapacağı işleri çok kolay ve kısa sürede yapabilmiştir. İcadından bugüne bilgisayarlar boyut olarak küçülmüş ve hayatın her alanında kullanılır hale gelmiştir. 1940'larda ev büyüklüğündeki ilk bilgisayarın akıllı bileklik, akıllı gözlük gibi giyilebilir teknolojilerin bir parçasına dönüşeceği, eklendiği cihazlara akıllı sıfatı kazandıracağı öngörülebilir bir şey değildi. Bilgisayar teknolojisi bugün yeni bir dönüşüme öncülük ediyor. Dijital dünyanın söz konusu araçlarının merkezinde olduğu yeni bir çağın başlangıcındayız: Yapay zekâ çağı.

Bilgisayarların öngörülemez gelişimini tecrübe eden insan, yapay zekânın nereye gideceği noktasında daha temkinli davranmak zorunda. Artık birçok disiplinde yapay zekânın alana getireceği yenilikler, dayatacağı değişimler üzerine konuşmaya başlandı. Onlardan birisi de yapay zekâ ve edebiyat ilişkisi.

Yapay zekâ ve edebiyat tartışmaları henüz çok yeni. Başlangıçta birçok teknoloji insan tarafından küçümsenmiştir. Ancak insanın hafife aldığı bu teknolojik gelişmeler sayesinde insanı şaşırtan sonuçlar da ortaya çıkmamış değil. "Yapay zekâ, edebiyat alanında insanın yerini alabilir mi ya da nereye kadar insanın yerini alabilir?" sorusu cevabı aranan bir sorudur. Yanıtı aranan bir başka mesele ise yapay zekâ uygulamalarının bir şiirin görselleştirilmesini ne ölçüde gerçekleştirebileceği hususudur. Bu yazıda Adem Turan'ın Muhit dergisi 41. sayısındaki "Fotoğraf Siyah Beyaz Başrollerde Ben ve Gülbeyaz" isimli şiirinden hareketle yapay zekâ, şiir ve fotoğraf ilişkisine odaklanılmaktadır.

Bu fotoğraf o günlerden kalmadır; siyah beyaz/Yakasına çiçek iştirilmiş esmer çocuk, benim/Sağ başta oturan ablamın dizlerine düşmüş elleri/Anamsa dalıp gitmiş öylece, kim bilir nereye?/Fotoğrafa biraz daha dikkatle bakarsanız/-Bakın, bakın!/Anlayacaksınız hemen, aramızda olmadığını babamın/Çekip gitmiş çünkü, Ya Allah deyu İstanbullara!/Bir daha ne gören olmuş onu, ne de işiten!

Şiir, beş duyu organına ve insanın kalbine seslendiği, konuşma üslubuyla bir dönemi tahkiye edebildiği için başarılı bir şiirdir. "Yakasına çiçek iştirilmiş esmer çocuk", "arka fondaki çiçeklenmiş erik ağacı" hem görme hem koklama, "ablamın dizlerine düşmüş elleri" dokunma, fındık tatma, "Karadeniz'in hırçın dalgaları" duyma; babanın yokluğu, komşu kızı Gülbeyaz ise duygulara hitap etmektedir. Turan, bu şiirini bir fotoğraf üzerine kurgulamıştır.

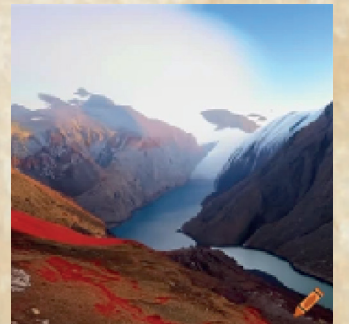
Şiirde sözü edilen Haçka Yaylası, fındık toplamak için Karadeniz'de cümbür cemaat toplanma, şairin hayatının 90'lı yıllarına ait kesitlerdir. Ancak şair kadraja "komşu kızı Gülbeyaz'ı" olarak ve şiirin zamanını geriye çekerek hikâyeyi 70'li yılların nostaljisiyle süslemektedir: "Yetmişleri yaşamayan bilmez bu hali/ Haçka Yaylası bizi beklerdi her yaz başı."

Şiirde görsel unsurlara bolca yer verilmesi, hikâyenin kurgu, bir fotoğraf üzerinden aktarılması şiiri yapay zekâ görsel oluşturma araçları için cazip kılmaktadır. Çiçekli bir erik ağacının önünde 35-40 yaşlarında bir Anadolu kadını, yakasında çiçek olan güneş yanıği bir çocuk, yanında çocuğun ablası, çocuğun dayısı, muhtemelen kuzenleri ve komşu kızı utangaç Gülbeyaz. Şiirdeki hüznün (annenin bakışları) ile çocukların bir aradalığının ürettiği mutluluğun iç içe geçtiği bu kurgu, yapay zekâ imaj üretme araçlarının yardımıyla görsele dönüştürülmek istenmiştir. Bu amaçla artbree, painter, deepdreamgenerator, dreamai, nightcafe, picsart, draiyon uygulamalarına komut verilmiştir. Ancak ortaya çıkan görsellerin gerçeklikten bir hayli uzak olduğu görülmüştür. Uygulamalara yazılan komutlar değiştirilse de yazarın hayalindeki imaja ulaşılamamıştır. Yapay zekâ uygulamaları insan unsurunun yer aldığı bir şiirin görselleştirilmesinde zorlanırken tabiat imgelerinin yer verildiği şiirlerde daha başarılı olduğu görülmüştür. Bu bağlamda yapay zekâ uygulamalarının kapasitesini test etmek amacıyla kullanılan craiyon uygulamasında Ahmet Hamdi Tanpınar'ın "Dağlar" şiiri için ise daha gerçekçi bir sonuç üretilmiştir.

Görsel 1: Artbree-der uygulamasının Adem Turan'ın şiirinin tamamından ürettiği görsel.

Görsel 2: Craiyon uygulamasının Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Dağlar şiirinin tamamından ürettiği görsel.

Görsel 3: GPT Painter uygulamasının “Kırk yaşlarında başında yazma olan bir kadın, 14 yaşında bir kız, 13 yaşında bir kız, 13 yaşında esmer bir erkek çocuğu, fonda çiçekli erik ağacı” komutu için oluşturduğu görsel.

Şiirdeki duygu ile yapay zekânın ürettiği fotoğrafların arasındaki uçurumu -yukarıda vurgulandığı gibi- yapay zekânın acemilik dönemiyle açıklayabiliriz. Elbette yapay zekânın kendini geliştirmesiyle daha gerçekçi sonuçlar elde edilebilecektir. Adem Turan'ın şiiri kullanılarak yapay zekâdan elde edilen fotoğraflarda ise hem bir kompozisyon hatası hem de fotoğraftaki kişilerin gözlerinde bir duygu eksikliği vardı.

Şiirde denildiği gibi “Fotoğrafa dikkatle bakarsanız -Bakın bakın! Anlayacaksınız hemen, aramızda olmadığını babamın.” Oysa fotoğrafa dikkatle bakmak gerekiyordu. Yapay zekâda ise fotoğrafta babanın yokluğunu hissettirecek bir kabiliyet bulunmuyordu.

Hatta “bir babanın yokluğu” duygusu bırakın yapay zekânın fotoğraf üretme araçlarını fotoğraf sanatını da aşan bir boyuta sahipti. Halbuki fotoğraf sadece olanı gösterebilme imkânına sahipti. Fotoğraf, somut objelerin varlığını kısmen manipüle ederek duyguları yansıtabilirdi. Bir babanın yokluğu fotoğraf sanatçılarının anlatmakta aciz kaldığı bir sahnedir. Buna karşın babasızlık duygusu ise kısmen şiire aktarılabilir. Yaşar Kemal, Cemal Süreya, Özdemir Asaf, Sabahattin Ali gibi birçok şair babasızlığı konu edinmiştir şiirlerinde. Zaten şairler/yazarlar, Yaşar Kemal’de olduğu gibi, babasızlık duygusunu anlatmak için değil o acıyı biraz olsun hafifletmek için şiir yazmışlardır. Zira insanın hayatta karşılaştığı kimi olaylar “anlatılmaz yaşanır” cinstendir. Dolayısıyla bazı duyguları aktarmak şairin de şiirin de boyunu aşacaktır. Turan’ın da dediği gibi *yaşamayan bilmez bu hali*.

Şiir sanatı, hikâyesini gerçekliğin üzerine inşa etmektedir; oysa yapay zekâ, kurgunun üzerine bir gerçeklik inşa etmektedir. Gerçeklik bir sabiteye dayanırken kurgunun sabitesi yoktur. Dolayısıyla sabitesi olmayan bir zeminin üzerine inşa edilecek sanat rizomatik bir karaktere sahip olacaktır.

Yapay zekâ basmakalıp cümlelerle de olsa şiir analizinde ve bir görselin yorumlanmasında kısmen başarılıdır. Ancak bu uygulamalar, şiirle, onun yazıldığı dönemin, şairinin hayatı arasında hermenötik bağ kuramamaktadır. Çünkü bir şiirde kelimeler anlamını geniş ve derin bir imge havuzundan almaktadır.

Google Bard yapay zekâ uygulaması, yapay zekânın edebiyatın geleceğini şekillendirme potansiyeline sahip olduğunu, edebiyatı düşük gelirli için daha erişilebilir ve kapsayıcı hale getireceğini söylemektedir. Ancak bu uygulamaların söz konusu anlam havuzunun ne kadar derinine inebileceği henüz kestirilememektedir.

Yapay zekâ, nereye kadar edebiyat yapabilir sorusunu Tosltoy’un “eğer acıyı duyabilirsen canlı, başkalarının acısını duyabiliyorsan insansın” sözünden hareketle cevaplamak gerekmektedir. Dolayısıyla yapay zekânın nereye kadar edebiyat yapabileceği hususu, yapay zekânın insanın acısını ne kadar hissedebileceği meselesiyle, dahası insanın bu hisleri nasıl bir algoritmaya formüle edebileceğiyle bağlantılıdır. Turan’ın da dile getirdiği gibi “Dünya artık hiç iyi değil, ben de iyi değilim/ Yağmurlar artık eskisi gibi temizlemiyor sokakları/ Her şeyin aslını alıp da çoktan gitmiş eskiler/ Bırakmışlar bizi yapmacık olanla baş başa.” Yapmacık olanla baş başa kaldığımız bir dünyada yapay zekâ ile bugün fotoğrafın şiiri kısmen yazılabilse de şiirin fotoğrafı henüz çekilememektedir.

---- oOo ----

BU DERGÂHTA İbrahim ŞAŞMA

Gönül bir ak güvercin, erenlerin yurduna,
Konmayı bileceksin, bu dergâhta efendi!
Ekmeğini çileye, aşkla ardı ardına;
Banmayı bileceksin, bu dergâhta efendi!

Ömür bir yol sayılsın, dost yoluna sererek.
Yücelirsin yanmışa, son yudumu vererek.
Susuz tasın suyuna, bir ummanı görerek;
Kanmayı bileceksin, bu dergâhta efendi!

Gönül marifet görsün, yan sen de yanan kimse.
Senden bir merhem bekler, derdini sunan kimse.
Aldığın her nefeste, can kimse, canan kimse;
Anmayı bileceksin, bu dergâhta efendi!

İnsan aşktan garezden, hâsıl iki kısımdan.
Bu kalp neler görmüştür, nefis denilen hasımdan.
Cehaleti düşmandan, ilmi ise hısımdan,
Sanmayı bileceksin, bu dergâhta efendi!

Bırak dünya malını, para pulun yasını.
Sundun mu hiç kendine, ilim irfan tasını?
Kırk kapı kırk makamda, silip kalbin pasını;
Yunmayı bileceksin, bu dergâhta efendi!

Dünde pusulan neydi, bugünde ve yarında?
Mayan dostu götürsün, şavkta yürü arında
Kıvılcımın aşk olsun, muhabbetin nârında,
Yanmayı bileceksin, bu dergâhta efendi!

Kimi göstereceksin, söyle yâr meydanında?
Üryan gözükmeye göze, gönle ar meydanında.
Nefis denen belayı, varıp er meydanında,
Yenmeyi bileceksin, bu dergâhta efendi!

İnsan-ı kâmilliğin, vakıf mısın şartına?
Kızıl kıyamet sarsan, yük diyerek sırtına,
Dilinde poyraz esse, yüreğinde fırtına;
Dinmeyi bileceksin, bu dergâhta efendi!

Dem fazilet demidir, üç düğümü atanda.
Cismine sana kırılır, haram lokma yutanda.
Nefsinle sultan olup, tahta çıktığın anda
İnmeyi bileceksin, bu dergâhta efendi!

Kalp ile ikrar verip, edebe nazır olup.
Muhabbet yolunda sefere hazır olup
Dara düşende âdem, boz ata Hızır olup
Binmeyi bileceksin, bu dergâhta efendi!

Mutlak olan sevdanın, ayak izini bulup,
Ruhun her bir zerresi, ilim irfanla dolup
Muhabbet kapısında aşka pervane olup;
Dönmeyi bileceksin, bu dergâhta efendi!

Ey âdem silkin artık garezinden kirinden.
Mihman ol da sevmeyi, gör mihmandar pirinden.
Hiddetin yangınında, tutuşsan kırk yerinden;
Sönmeyi bileceksin, bu dergâhta efendi!

"KÖYÜMDEN... GÖNLÜMDEN..." KİTABI ÜZERİNE

Recep ŞEN

Mehmet Ali Kalkan güzel Türkçemizi ustalıkla kullanan, şiirlerini zevkle okuduğum şairlerden. Takip eden dostlar bilir; yeni kitabı "Köyümden... Gönülünden..." Ötüken Neşriyat'tan çıktı. Şiirleriyle gönül telimizi titreten Şair Mehmet Ali Kalkan, yeni çıkan kitabında bu kez okurunu bizim diyarlara götürüyor, bambaşka bir iklimde gezdiriyor. Öncelikle kitabını imzalayarak bize gönderme inceliği gösterdiği için kendisine en kalbi teşekkürlerimi arz etmek isterim.

"Köyümden... Gönülünden..." kitabı 154 sayfa ve toplam 68 adet deneme türündeki yazılardan oluşuyor. Kitabı okumayı bitirdikten sonra özellikle okurken işaret koyduğum bazı bölümleri tekrar bir daha okuma arzusu belirdi içimde nedense. Bir de şiiri çağırıyordu özellikle altını çizerek okuduğum satırlar. Şiir, şairini çağırıyorsa kalemi ele almadan olmaz. Ben de öyle yaptım gönlüme düşen mısraları not aldım. Okuduklarım şiirime ilham kaynağı oldu, gönül telimize dokundu. İnşallah bir gün, kâğıda döktüğümüz o mısralar da demini alıp gün yüzüne çıkar. Benim açımdan böyle bir hatırası ve etkileyici yanı oldu okuduğum bu kitabın.

Su gibi akan, dupduru bir üslupla Türkçenin zevkine varıyorsunuz kitabı okurken. Diğer eserlerinde olduğu gibi bu eserinde de Mehmet Ali Kalkan; mesuliyetini müdrik bir şair olarak lisan konusunda oldukça titiz davranmış, kelimelerini özenle seçip satırlara tek tek dizmiş. Kitap baştan sona samimiyet kokan köy havasıyla sizi sarıp sarmalıyor adeta. Buyurun yazarının dilinden size doğup büyüdüğü kendi köyünün atmosferi: *"Bizim pencerelerimizin önüne başka birisi ev yapmazdı, önümüzü kapatmazdı, güneşimizi, manzaramızı kesmezdi. Hepimizin hepimize saygısı vardı. Pişirdiğimiz yemekten komşularımız da nasiplenirdi. Ellerimiz yumuk değildi."*

Yazar, kitabında bizimle samimi ve içinden geldiği gibi sohbet etmeyi tercih etmiş. Bazen bizi alıp köyünün dağlarında gezdiriyor bazen de köyündeki evinde ağırlıyor. Bir bakıyorsunuz köyünün insanları arasına katıyor bizi, onlarla sohbete koyuluyoruz. Okurken dahil olduğumuz bu sohbette Anadolu insanının engin irfanıyla da tanışmış oluyoruz. Köydeki güzelliklere şahit oluyoruz. İn-

sanların içtenliği, cana yakınlığı, düzgün karakterleri, helâle harama dikkat etmeleri, dosdoğru olmaları, hak ve hukuku gözetmeleri, gelenek ve göreneklerine bağlı yaşamaları dikkatimizi çekiyor. İnsanın canına okuyan modern dünyanın ortasında bir başka hayat yaşanıyor burada. Giderek unutmaya başladığımız bizim hayatımız, bizim özümüz, bizim kültürümüz.

"Ardıç ağacının yere düşen tohumları ardıç kuşu tarafından yenir. Yenilen tohumların kabukları ardıç kuşunun sindirim sisteminde açılır ve dışkı ile beraber toprağa karışan tohumlar çimlenir; ağaca durur... İslamiyet kıyamete kadar bâki kalacağından mezarlıklarımızda uzun ömürlü elif elif selviler ve ardıç ağaçları vardır. "Ardıçtandır kuyuların kovası" ve sazlarımızın "ardıç ağacından" kolu da olur efendim."

Anadolu insanının kişilik özelliklerini yansıtan ifadelerle kitapta çokça rastlıyoruz. Benim de dikkatimi çeken bir tanesini sizinle paylaşmak istiyorum. İbretle okuyup örnek almamız gereken bir hâdise aslında. Bakın, yazar şahit olduğu bu hadiseyi nasıl nakletmiş bize kitabında:

"Geliri olmayan bir ablamıza devlet yetkilileri altmış beş yaşına girdiğinden dolayı yaşlılık maaşı bağlamaya gelmişler, ablamız kabul etmemiş. Yanına gittim abla bak hiç gelirin yok, altmış beş yaş maaşını da hak etmişsin, neden almadın?" deyince "İbrahimetli buvam beni nöfusa bi yaş böyük yazdırmış, Gocabalının Mısdavagam da öle söledi, alman haram olur, ta bunu hak itmedim." dedi. Bir gazeteci arkadaşla beraber gitmiştik, bunu haber yapalım deyince "Öle şee mi olurr, ben doğru olanı yaptım, bu devlet bizim. Eğer bi şe yazasanız, resmimi gorsanız hakkımı helal itmem," dedi."

Bu kitaptaki her satır bu toprağın ilim, irfanla yoğrulmuş sesidir. Yazar, halkımızın asırlardan beri kullandığı kelimelere kitabında bilinçli olarak sık sık yer vermiş. Kültürüne bağlı her insan

gibi o da bu kelimelerin unutulmasını istemiyor. Çünkü bu kelimeler bizim kültürümüzü geleceğe taşıyor. Onun için Güzel Türkçemizin kelimelerini yani kendi kelimelerimizi unutmamalı, unutturmamalı. Yine halkımızın dilinden düşmeyen atasözleri, deyimler, türküler kitapta bütün canlılığıyla karşımıza çıkıyor. Hacet bayramı, Hıdırellez, köstek kesmek, susak, dokuma tezgâhları, peşkirler, örtmeler, sofraltılar, yağmur duası, yada taşı, on yedi benli gibi kültürümüzde yaşayan bu kavramları da kitabında çok güzel işlemiş yazar.

"Gün ve tün... Atalarımız binlerce yıl önce geceye de "tün" derlermiş. Tavuklar kapıda kendileri için açılmış temekten girecekler, "tünek"lerinde tüneyecekler. Kuluçka dönemi bitince de "cücü" çıkardı derlermiş "cüce" ve "cücük" de buradan geliyormuş. Türkçemize sahip çıkalım efendim..."

"Atalarımız yağmura "yaşartgan" derlermiş. Hani yağmur yağınca, bahar gelince "yaş" olur. Dünya "yaşıllanır, yeşillenir." Kaç yaşındasın demek "Kaç bahar gör-dün?" demekmiş efendim."

Okurken kendinizi bir duygu sağanağının içinde buluyor, bu sağanağa kapılıp gidiyorsunuz. "İyi ki bu necip milletin evladıyım." diyor ve Allah'a şükürler ediyorsunuz. "Köyümden... Gönlümden..." size bu duygusal derinlik ve yoğunluk içerisinde hâlâ dipdiri duran kültür dünyamızın dinamiklerini sunuyor. Bu anlamda köy önemli, köylerimizde hâlâ capcanlı yaşayan kültürümüz önemli. Bunları göz ardı edemeyiz. Bu sahada daha derinlikli çalışmaların yapılması elzemdir. Anadolu insanı âlim değil ama ariftir, der Ömer Seyfettin. Kitabı okurken bu hakikati bir kez daha hatırlamış oldum. Mehmet Ali Kalkan'ın bahsettiği kendi köyü değil sadece; insanıyla, hatıralarıyla, hüznüyle, neşesiyle, irfanıyla, alın teriyle, hakikatiyle, bağıyla, dağıyla, kuşuyla, bizim köyümüz. Yani kısacası cennet vatanımız. Bakın ne diyor:

"Ata mezarları hep dağ başlarında yükseklerde olurdu. Şeyh Edebalı'nın, Dursun Fakih'in Seyit Battal Gazi'nin, Türkmen Baba'nın mezarlarında olduğu gibi. Sevdiğini ne kadar da yücelerde görmüştü ve en ileri kurbanını sunuyordu."

"Biz ölülerimizle birlikte yaşarız ve iki dünyamız iç içedir. Mezarlığımız evlerimizin karşısındadır, her an göz göze geliriz. Şimdi görmeyelim, bizden uzak olsun diye mezarlıklarımız çok ötelere..."

Yazarın sık sık Anadolu'nun gür sesi, bizim hikâyemiz

olan Türkülere atıfta bulunması da ayrı bir lezzet katmış esere. Bunun yanında zaman zaman yazıların arasına serpiştirdiği kendi şiirleri ve bu şiirlerin kısa ve öz tahlillerinin de kitaba ayrıcalık kattığını, kendi açımdan bunu çok beğendiğimi belirtmek isterim. Yazar; tarih, örf, adet ve gelenekleriyle bizim hikâyemizi anlatırken okurunu da bu hikâyenin içine çekerek değerlerimize sahip çıkılması gerektiğini hatırlatıyor aslında. Millet olmanın, bir ve beraber olmanın, bölünmez bütünlüğümüzün temel taşları olan bu değerlere dikkat çekiyor.

Bir ağaç sadece ağaç değildir. Onun gölgesinden bir milletin tarihi, kültürü akıp gider. Evlerinin önündeki yaşlı dut ağacıyla bize bu gerçeği şöyle anlatıyor yazar: "Rahmetli babama bu dut ağacı kaç yıllık diye sormuştum. "Ben de babama sormuştum bu soruyu, "Ben bildim bileli böyle." demişti. Bu dut ağacı ben bildim bileli böyle. Ötelerden ötelere bir köprü. Kimleri ağlarken, kimleri gülerken, kimleri toprakla uğraşırken gördü kim bilir? Hani, Türkistan'dan, Yesi'den ucu yanık bir çerağ atılmıştı, o da gelip ta Anadolu'nun ortalarına düşmüş, Hacı Bektaş ocağı olmuştu." Millet olmak böyle kutlu bir gayretin ifadesidir. Nasıl bir hazineye malik olduğumuzu idrak edelim, kıymetini bilelim efendim.

İsterseniz yazımızı kitabın yazarının hayati önem arz eden şu sözleriyle bitirelim: "Şimdi ben de size aynı şeyleri söylüyorum. Atalarımızdan öğrendiklerimizi yaşayın, yaşatın."

YAMALI EZGİ

Talat ÜLKER

Kaç dil biliyor gözlerin
Kaşların kaç alfabe
Kaç yapraktır cemalinin mushafı
Saymadım...

Kaç lokmadır can azığı
Ab-ı hayat kaç yudum
Davetsiz bir misafirdim sofranda
Doymadım...

Sabrın ipinde kuruttum avazımı
Kaç kez yamadım ezgilerle sözümü
Onardım kırık sazımı kaç kez
Caymadım...

Yüzüm eskiyince aynalarda
Kaç bedenden soyundum arsızca
Ve kaç hayat giyindim
Aymadım...

Çırılçıplak kaldığım zamanlarda
Kaç şiirle örtündüm
Kaç öyküye büründüm
Yaymadım...

Bilmem, kaç düş var yorulacak
Kaç resimlik yer kaldı albümümde
Gene de kimseyi yerine senin
Koymadım...

Gökten kaç elma düştü aşkın kerevetine
Kırk katır mı dediler kırk satır mı
Boz atlı hızır hangi adı fısıldadı kulağıma
Duymadım...

BİZE GELSİN- 2

Cihat BARIŞ

Aşkın durağı burası
Mûkimi, sever ihlâsı
Yeşerdi şiir tarlası
Okuyanlar bize gelsin

Vursa da yüze kırağı
Düşünmez asla ferağı
Zorda yoldaşın çerağı
Olan canlar bize gelsin

El alıp Süphan dağından
Selam baba ocağından
Kin, husumet otağından
Uzak duran bize gelsin

Duyunca kutlu çağrısı
Aşk giderir tüm ağrısı
Varsa kalbinde eğriyi
Söküp atan bize gelsin

İnce bir yol var Sırat'ta
Duran zararlı arafta
Yunusca doğru tarafta
Saf tutanlar bize gelsin

ÂŞIK TEMEL TURABÎ HAYATI, ESERLERİ VE SOHBET

Prof. Dr. Halûk TANRIVERDİ (Âlimî)

Âşık Temel Turabî Hayatı, Edebî Eserleri

Âşık Temel Turabî hakkında Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü'nde geniş kapsamlı bilgiler (Alptekin, 2019) verilmiştir. Bu bilgilere göre Asıl adı Temel Şahin olan Âşık Turabî; Erzurum ilinin Oltu İlçesi'nin Ünlükaya (Nefsi Narman) köyünde 25 Mart 1966'da Hatice ve Cemal Şahin'in dördüncü çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Karahasanlar Sülalesine mensup olan Temel Şahin baba tarafından Ahıska kökenlidir. Behice, Ayten, Sevgi, Taner ve Özkan adlı kardeşleri olan Âşık, 1972'de başladığı Ünlükaya İlkokulu'nu 1977'de bitirir. Daha sonraki dönemlerde işi gereği Bursa'nın Karacabey ilçesine göçen Temel Şahin, 14 Eylül İlköğretim Okulu'nun ikinci kademesini dışarıdan girdiği sınavlarla kazanarak "ortaokul diploması"nı alır. Bir süre ara verdikten sonra Bursa Açık Lisesi'ne devam ederek eğitim hayatını tamamlar. Küçük yaşlarında köy hayatının şartları gereği çiftçilik ve hayvancılık yapar. 1986'da Bolu Komando Tugayı'nda acemi er olarak başladığı askerlik görevini, 1988'de Denizli 11. Piyade Tugayı'nda tamamlar. Askerlik dönüşü köyüne dönerek hayvancılık ve çiftçilikle uğraşan Âşık, 1989'da Ayşe Yaman ile evlenir ve dört çocuk sahibi olur. Çocuklarının adları Yase-min, Muharrem, Mustafa ve Taha Furkan'dır. Küçük denilecek yaşta şiire ve saza ilgi duymaya başlayan Temel Şahin, sesinin güzel olması ve çevresinin bas-kısıyla on bir yaşında bağlama çalmayı öğrenir. Temel Şahin'in asıl mesleği âşıklıktır. 1990 yılında Usta-sı Reyhanî'nin Bursa'ya gelmesinden dolayı Temel Şahin de 1991 yılında Bursa'ya taşınmıştır.

Temel Şahin'e göre, âşıklık geleneğindeki bade "ila-hi bir rüzgârdır, bir sevgidir; Allah'ın vermiş olduğu tattır." Annesine göre ona âşıklık gücünü veren olay, mevsimi olmamasına rağmen bebekken suyunu em-diği bir dilim portakalda aranmalıdır. Temel Şahin'e, Turabî mahlasını Eyube'l Ensarî adında bir hoca verir. Mahlasın verilme sebebi de Sivas'ta yaşadığı söyle-nen Turabî adlı bir âşığın hatırasını yaşatmak arzusu-dur. Âşıklığının oluşmasında 19. yüzyıl âşıkları Nar-manlı Sümmânî ve Çıldırılı Âşık Şenlik'in yanı sıra yaşayan Erzurum âşıkları; Nusret Torunî, Âşık Yaşar Reyhanî, Âşık Mustafa Ruhanî, Âşık Mevlüt İhsanî ile radyodan parçalarını dinlediği Âşık Veysel'in "Türküz Türkü Çağırırız", "Uzun İnce Bir yoldayım", "Dost Dost Diye Nicesine Sarıldım" türküleri etkili olmuştur. Ayrıca Temel Şahin, "usta-çırak" geleneği dairesinde Nusret Torunî'ye çıraklık yapmıştır. Temel Şahin aynı zamanda Sümmânî Âşık Mektebinin 4. Kuşak temsilcisidir. Oğlu Taha Furkan aynı zamanda Temel Şahin'in yetiştirdiği çıraklarından.

1992'de Bursa PTT Başmüdürlüğüne işçi olarak gö-re-ve başlar. Burada bir buçuk yıl kadar çalıştıktan son-ra açılan kurum içi sınavında başarılı olup Bursa'nın Karacabey ilçesinin PTT'sinde koruma güvenlik gö-revlisi olur. 2005'te Yıldırım Belediyesi Kültür Daire Başkanlığı bünyesinde göreve başlayan âşık, hâlen aynı yerde görevine devam etmektedir.

Âşık Temel Turabî, şiirlerinde halk şiiri tür ve şekille-rinin hemen hemen bütün örneklerini vermiştir. Onun şiirleri sade ve anlaşılır olmanın yanında Türkçe kö-kenli kelimelerin kullanılması bakımından da dikkati çeker. Bununla beraber az da olsa Erzurum ağzından kelime ve kavramlara rastlanır: "Gavut, puhag, kimin, kartol, pişi, evelik, suvak, ahmış, istemirem. "Ayrıca klasik benzetmelerin yanı sıra kirpik kadayıfa, gözler üzüme ve kiraza, kaşlar kamaya, fikir yargıca, duygu davacıya, dünya güle, sırma saçlar, dikenli tele benze-tilmektedir" (Alptekin 2002: 14).

Temel Turabî'nin şiirlerinde bir sanat endişesi yoktur, çünkü o sanatı, sanat için değil toplum için yapar.

Şiirlerinde güncel ve sosyal konulara ağırlık verir. 1999 Marmara depremi, Kosova'da ve Bosna'da yapılan insanlık dışı katliamlar, IMF, Avrupa Birliği, kültürel erozyon sonucunda geleneksel kültür yapısının bozulması, terör, bilhassa devlet dairelerinde her geçen gün artan ekmek israfı vb. konulara yer verir. Küçük denilecek yaşta memleketinden ayrılması, yoksulluk, cahillik, artan terör karşısında dinî ve millî konularda dik durulması gereği, teknolojiden uzak kalmanın verdiği sıkıntılar onun şiirlerinde işlediği diğer konu başlıkları olarak kabul edilebilir.

Temel Turabî'nin âşıklığı dışında halk hikâyeciliği yönü de bulunmaktadır. Necip ile Telli, Yaralı Mahmut, Ercişli Emrah, Âşık Garip, Tahir ile Zühre, Köroğlu ve Kolları onun meclislerde ustasından öğrendiği ve anlattığı halk hikâyeleridir. Göçebe Yusuf, Ülber Sultan, Sultan ile Abdullah ise kendi tasnif ettiği halk hikâyeleridir.

Türkiye içinde ve dışında pek çok âşık toplantısına katılarak değişik dereceler almış, "Bir dili konuşan iki devlet var/ Biri Azerbaycan biri Türkiye" adlı türküsüne Azerbaycan'da klip çekilmiş ve Sumgayt (Azerbaycan) Valiliği tarafından bir evle ödüllendirilmiştir. Âşık toplantılarına katılmanın dışında ulusal ve mahallî televizyon kanallarında (Örneğin; TRT, TRT AVAZ, TRT Belgesel, Kanal 6, Star TV, Sivas TV, ART TV, KON TV, SUN TV, OLAY TV, Kanal B, Memleket TV, Yıldız TV) ve ayrıca pek çok radyo programlarında âşık programları da yapmıştır. Hakkında üniversitelerde yapılan bir yüksek lisans tezi (Arıkan, 2022), iki bitirme tezi (Kılıç 2000; Yüenal 2000) ve üç kitap (Arıkan, 2023; Alptekin 2002; Saran ve Soysal 1988) hazırlanmıştır. Şiirleri pek çok ulusal gazete ve dergilerde yayımlanmıştır. Temel Şahin, günümüze kadar Cumhurbaşkanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı Kurum ve Kuruluşları başta olmak üzere Üniversiteler, Valilikler, Dernekler, Vakıflar, Yerel Yönetimler, Kırgızistan, Kazakistan, Azerbaycan Devleti Kurumlarının düzenlediği pek çok sanat ve kültür programlarına katılmış ve bu programlarda birçok ulusal ve uluslararası ödüller kazanmıştır. Âşık Temel Turabî aynı zamanda Bursa Halk Ozanları ve Halk Türküleri Sanatçıları Derneği Genel Başkanlığı görevini yürütmektedir.

Âşık Temel Turabî'nin şiirlerinde vezin olarak daha çok 7-8-11-14-15-16 heceli şekiller kullanmış; yarım, tam, zengin, tunç ve cinaslı kafiye örneklerini başarıyla sergilemiştir. Şiirlerinde redif, ayak olarak tek

ayak, döner ayaklı şiirler yazmıştır. Aynı zamanda lebedeğmez, satranç ve cinaslı mani şiirleri bulunmaktadır. Âşık Temel Turabî atışma dalında güçlü bir âşık olarak bilinmekte; sazını ve sözünü karşıdaki rakibini alt etmek için ustaca kullanmış olup; bir çok âşıkla (örnek verecek olursak; Taner Öztürkoğlu, Muhsin Yaralı, Derdiyar, Ozan Nihat, Ayten Gülçınar, Ali Rıza Ezgi, Mustafa Aydın, Abdullah Gizlice, Yakup Temelî, Adem Aydın, Selahattin Kazanoğlu, Şahin Turgutoğlu, Cemal Divanî, Erol Erganî, Zikri Aliyar, Osman Feryadî, Erol Şahiner, Maksut Feryadî, Ahmet Poyrazoğlu, Kul Nurî, Baki Çetin, Zakir Tekgül gibi usta âşık ve ozanlarla) daha çok güncel, kültürel, sosyal ve beşeri olaylar üzerine atışmaları bulunmaktadır.

Âşık Turabî'nin şiirlerinde işlediği konular arasında; Alparslan, Osman Gazi, Fatih Sultan Mehmet, Melikşah, Barbaros Hayrettin Paşa, Ulubatlı Hasan, Dede Korkut, Atatürk, Nene Hatun, Kara Fatma, Enver Paşa, Hakkı Paşa, Kazım Karabekir, Mehmet Akif Ersoy, Alparslan Türkeş, Devlet Bahçeli, Recep Tayyip Erdoğan gibi Türk Büyükleri vardır. Şiirlerinde Türklük, Vatan, Cumhuriyet, Dini konular da Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed (S.A.V) başta olmak üzere Hz. Yusuf, Hz. Yakup, Hz. Süleyman, Hz. Musa, Hz. Adem, Hz. Davut, Hz. İbrahim gibi Peygamberlerin hayatlarını, özelliklerini ve ilave olarak din karşıtı şahsiyetleri işlemiştir. Diğer İslam Büyüklerimizden Yunus Emre, Mevlana, Eyüp Sultan, Dayı Karaca, Veysel Karanî gibi büyüklerimize şiirlerinde yer vermiştir. Şiirlerinde ayrıca hayattan şikâyet, aşk, sevgili, gurbet, öğüt ve nasihat, ilim, fen ve teknoloji, terör, tabiat gibi konulara değinmiştir.

Temel Turabî, şiirlerinde teşbih, teşhis, telmih, tezat, istiare, tenasüp, tekrar, istifham, irsal-i mesel, iktibas, hüsn-i talil, mübalağa, nida, mecaz-ı Mürsel söz sanatlarını ustalıkla kullanmıştır. Âşık Temel Turabî'nin; "Ana", "Millet Erciş'e Van'a Ağladı", "Fırat Kalkanı Destanı", "Kan Olur mu?", "Bayırbucak Türküsü", "Filistin'li Anaya", "Afrin Destanı", "Çoban Kızı", "Turabî", "Kar Gibi", "Yar Bekler Gibi", "Bursa Güzellemesi", "Hayde Azerbaycan", "Ne oldu Paşinyan?", "Bursa'nın", Allahu Ekber", "Çıkar Giderler", "Aydan Geliyor", "Şimdi Gör", "Gurbet", "Bizim Sevgimiz", "Yaradan Bilir", "Sevgidir Bizim" gibi şiirleri ezgilidir.

Girişken, sakın, sorumlu, hoş görül, insancıl kişilik özelliklerine sahip Kıymetli Âşık Temel Turabî'ye

sağlık ve afiyet içinde geçecek hayırlı ve uzun ömür diliyorum. Geleneksel Âşıklık tarzı halk edebiyatına ait daha nice güzel eserleri edebiyat dünyasına sunmasını gönülden temenni ediyorum. Âlimî - Halûk Tanrıverdi (Prof. Dr.)

Faydalanılan Kaynaklar:

- Alptekin, Ali Berat (2019) “Turabi, Temel Şahin”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, Ahmet Yesevi Üniversitesi (Erişim Tarihi: 01.09.2024)
- Alptekin, Ali Berat (2002). Begim / Âşık Temel Turabî. Bursa: Mir Ofs.
- Alptekin, Ali Berat, Saim Sakaoğlu (2008). Türk Saz Şiiri Antolojisi (14-21. Yüzyıllar). Ankara: Akçağ Yay.
- Arıkan, Canan. (2023) 21. Yüzyıl Âşıklarından Âşık Temel Turabî - Türk'ün Türküsü, Editör Prof. Dr. Nedim Bakırcı, Kültür Sanat Basımevi Matbaası, Şiir no: 120, s.329, Bursa.
- Arıkan, Canan (2022) 21. Yüzyıl Âşıklarından Âşık Temel Turabî, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili Ve Edebiyatı Ad, Yüksek Lisans Tezi. (Tez Danışmanı: Nedim Bakırcı), Niğde
- Halıcı, Feyzi (1992). Âşıklık Geleneği ve Günümüz Halk Şairleri Güldeste. Ankara: AYK Yay.
- Kaya, Doğan (2000). Âşık Edebiyatı Araştırmaları. İstanbul: Kitabevi Yay.
- Kılıç, Hüseyin (2000). Âşık Temel Turabî. Lisans Tezi. Yozgat: Bozok Üniversitesi.
- Saran, Şevket, İsmail Soysal (1988). Âşık Temel Turabî. Karacabey: Tunalı Mat.
- Tanrıku, Nazım İrfan (1998). Âşıklar Divanı. İstanbul: yyy.
- Yüenal, Kâmil (2000). Erzurumlu Âşık Temel Turabî. Lisans Tezi. Çanakkale: Çanakkale 18 Mart Üniversitesi.

Âşık Turabî İle Sohbet “Yaradan Bilir” Yaradan Bilir (Âşık Turabî - Temel Turabî)

Turabî

Kâinat müzedir insan şaheser,
Kıymetini ancak Yaradan bilir,
İsyana düşenler ümidi keser,
Olup bitenleri sıradan bilir.

Âlimî

Kâinat halk oldu, Allah-u Ekber,
Hikmetini ancak Yaradan bilir,
Hakikat ark oldu, kuşanan Gevher,
Himmetini ancak, kâr eden bilir.

Turabî

Mevla estirmese rüzgâr tozamaz,
Bulut gürleyemez, deniz azamaz,
Kader yazgısını kimse bozamaz,
Herkes talihini karadan bilir.

Âlimî

Takdir-i ilahi, kimse sezemez,
Hak vaki olunca, zaman uzamaz,
Kabiri billahi kendi kazamaz,
Nimetini ancak var eden bilir.

Turabî

Aynalardan kendisini koruyan,
Sabır denen taşlı yolda yürüyen,
Hayırda şer, şerde hayır arayan,
Başa geleceği nereden bilir.

Âlimî

Beşerdir faydalı işe yarayan,
Kalbinden şerri, nefreti küreyen,
Hakkıdır, Hakk'ın yolunda eriyen,
Kıymetini ancak ar eden bilir.

Turabî

Turabî yazgılar olur ervahta,
Bakar mısın Yusuf'taki şu bahta,
Kuyudan zindana, zindandan tahta,
Yakup dahi onu sonradan bilir.

Âlimî

Âlemde insanlar bin türlü cehd de,
Kimisi zillette, kimisi zühd de,
Âlimî, kurtuluş verdiği ahd de,
Yaradanı ancak “yar” eden bilir.

Âşık Turabî (2020)

Âlimî - Halûk Tanrıverdi - 06.09.2023

Şiirin Kaynağı: Arıkan, Canan. (2023) 21. Yüzyıl Âşıklarından Âşık Temel Turabî - Türk'ün Türküsü, Editör Prof. Dr. Nedim Bakırcı, Kültür Sanat Basımevi Matbaası, Şiir no: 120, s.329, Bursa.

Açıklamalar:

Gevher : Cevher, akıl, edeb, bir şeyin aslı, esası

Billahi : “İnan olsun” anlamında kullanılan söz

Himmet : Lütuf, iyilik, çalışma, gayret, emek

Cehd : Çalışma, çabalama, çaba

Zillet : Hor görülme, horlanma, aşağılanma, alçalma

Zühd : Takva, takva sahibi, her türlü nefsanî arzulara karşı koyarak kendini ibadete veren ve Allah korkusuyla dinin yasaklarından kaçınan kimse.

Ahd : Ahid, yemin etme, söz verme, yemin, yükümlülük, Yüce Allah'ın emirleri yoluyla ve peygamberleri vasıtasıyla insanlardan aldığı ahid.

SUYUN YANKISIYLA DOLAN

Akif DUT

uykular
yol soruyor
her akşam vakti
solan körpe tomurcuktan
genişliyor salkım söğüt gölgesi
ayaklanırken dilimde zamansız düşler
dağılan gerdanlıklar gibi sarıyor dağları buğu
ve suyun yankısıyla doluyor kentin siyah boşluğu
basamak
 basamak
 düşerken
 dokunduğum
 sessizlikle
 odama
doluyorsun

bilirim bastırmaz yokluğunun acısını korkular
daralınca dağlara vurgun göğüs kafesin
eski bakır tabakalarda unutulmuş
tütün kokulu yalnızlıklar gibi
ansızın çıkınca yola düşler
gözlerinden dökülen
güzler hazırlarım
yağmurla gelen
haberle
sana

AYNZELİHA

İbrahim BİRGÜL

Bir kaçış rampası arıyorum Aynzeliha
Sabahımı arayan gece gibi
Cevabını arayan sorular dönüyor beynimde
Harflerin girdabında zonklıyor düşüncelerim
Yolların yorgun duruşu batıyor kalbime
Ayak izlerinde ayrı bir kahır var sokakların
Unutmak ne kadar uzaklıkta, hatırlamak kime yakın..
Bir hayat bulayım Aynzeliha bakışlarından
Bu mevsim yaşamaya hiç müsait değil

Suyu çekiliyor artık kelimelerimin
Konuşmalarımın ihtiyarlığı çoğalıyor yaşadıkça
Ağarıyor aynalarda hayatımın sakalları
Sarkacak harfler tenim gibi dudaklarımdan
Gözlerim çok yorgun, tutacak dallarım fazla kırılğan
Aynzeliha; bugün gökte tuhaf bir hal var
Sen ise şimdilerde ne kadar güzelsindir

Senin mevsimlerinde güzeldir bu arada
Muhacir sancılarım başlasa da
Taşısam yalnızlığımı senin ülkeneye
Dilersen konuşmayız, konuşmadan daha çok anlaşırsız belki Aynzeliha
Susalım bildiğimiz bütün alfabeleri hatırlayınca kadar susalım
Ne çok şey var susacak seninle aramızda
Böyle daha kalabalık olabiliriz belki de
İçimin kavimler göçünü dürtüyor varlığın
Kurcalıyor dolmuşların titrek korna sesleri beni
Şoförlerin uykulu, yorgun ve agresif bakışlarından düşünüyorum
Sen yine duraklarda bekle beni
Merdivenlerden ansızın ben iniveririm
Bir gün yollarım çıkabilir sana

Bir sabah sana gelsem Aynzeliha
Biliyorum ellerimde doğacak kuşlar
Anneler öpücükleri ile uyandıracaklar sabahları
Hayır, hayır en tatlı sabahlar böyle başlar
Çocuklarda bir bayram telaşı olacak, kapılarda ayrı bir sevinç
Hayat örtecek ayakuçlarımdan başıma kadar beni
Sen bana bakmayı sakın unutma
Yaşamak göğü dolduran kocaman bir bahar olacak gözlerin değdikçe gözlerime
Annenin mezarı üzerinde bitecek çeşit çeşit çiçekler
Sulayacağım onları senin gözlerinden
Anne dediğimde burada susmak lazım uzun uzun
Asıp kelimeleri darağaçlarına

PEYAMİ SAFA ÖZELİ ÜZERİNDEN ALÇAK GÖNÜLLÜLÜK

Ramiz AYDIN

Vasıflı insan olma hallerinin en güzelidir alçak gönüllülük.

Alçakgönüllülük insanın zavallılığı veya özgüven-den mahrumiyet hali değildir, alçakgönüllü olmayı bunlarla karıştırmamak gerekir ki bu kavramları bir-biriyle karıştırmak kavramları birbirinden ayıramama noksanlığını taşımak anlamına gelir.

Yüce bir insanlık halidir alçakgönüllülük, yüce insanlara özgü bir özelliktir, kendini büyütememiş insanların algısıyla kavranamayacak bir ermişlik ahvalidir.

Eremeyenler bu özel hali anlayamadığı, kendileri ki-bir algısıyla yaşadıkları için alçakgönüllülüğü zaval-lılık veya özgüvensizlik olarak anlamaktadır.

Peyami Safa: "Ya Fatih, ya Fatih!.. Akşemsettin'in yanında ondan daha alçakgönüllüydü, İbni Kemal'in yanında Yavuz Sultan Selim gibi.

Osmanlı İmparatorluğunun yükseliş devrinde hemen bütün hükümdarlar ilim adamlarına ve sanatkarlara ayrı saygı göstermiştir. Alçalış devrinde bu, sayılı iki üç padişahda görülür. Cumhuriyet devrinde bu-nun tam aksini gösteren hazin sahneler şahit olduk. Hikâyeleri de dillere destandır."

Bir başka yazısıyla Peyami Safa şöyle devam ediyor: "Bir gün evimde tanınmış bir tarihçimiz ailemizin şeceresini gösteren vesikayı gözden geçiriyordu:

Şeyh Akşemsettin (Fatih'in hocası)- Emrullah İbni Akşemsettin -Ömer İbni Emrullah (Yavuz Sultan Selim'in hocası)- kızı Afife- oğlu Mollazade Şem-settin- oğlu meşhur Şüküfîzade Mehmet Efendi- kızı Safiye Hatun- oğlu Mehmet Emin Efendi- oğlu Abdülkerim Efendi- oğlu Mehmet Efendi- kızı Safiye Hatun-oğlu Mektubi Abdullah Efendi- oğlu Mehmet Abdullah Efendi- oğlu Abdullah Efendi- oğlu Mehmet Esat Efendi- kızı Ayşe Samiye Hanım- oğlu İsmail Safa Bey.

Misafirimi bunu görünce, ayağını ayağının üstünden yere indirerek doğruldu, yüzüme büyük bir hayretin yapıştırdığı sabit bakışlarla bakarak:

-Yahu dedi, hazret sen Akşemsettin'in torunu mu-sun?

Gülümseyerek:

-Evet dedim.

-Peki nasıl oluyor?

-Ne gibi?

-Sen ne alçakgönüllü adamsın!

Bu sefer hayret sırası bana geldi. Akşemsettin'in on yedinci göbek sonrası torunlarından biri olmanın bana gurur verebileceğini hiç düşünmemiştim ...

Dostum ben zadelikle övünen bir mizaç sahibi ol-maktan çok uzağım. Bunun için vaktiyle bana "Ak-şemsettinoğlu" soyadını almamı tavsiye eden bazı dostlar gibi düşünmedim. Rütbeye, ünvana ve res-mi tevcihlere de hiç zaafım yoktur. Şahsi liyakatin üzerinde bir değer tanımıyorum. Eğer ben Akşem-settin'in torunu olmaya layıksam, bunu ilan etmeye lüzum yok. Lâyık değilsem (ki layık değilim) onun torunu olduğumu ilan etmeye hakkım yok. Alçakgö-nüllülüğe gelince... Ben Akşemsettin'in torunu de-ğil, kendisi olsaydım daha alçakgönüllü olurdum."

Hani "Buğday başak verince başını aşağı salar." diye bir atasözümüz var ya? Tam da bu konuya uygun...

Ne kadar da anlamlı, bir o kadar da derin, ne kadar içten, günümüz için ne kadar da lazım olan çiçek aç-mış bir insanın halidir güzel insanların alçakgönül-lülüğü!.. Eğildikçe yücelen insanlardır bu güneşler.

Yücelmeyi özledikçe küçülenlerin yanındaki eğil-dikçe yücelenler her zaman insanlığa ışık olan insan-lar olmuştur.

Hiç şüphesiz ki kibre karşı bir reddiyedir alçakgö-nüllülük, kibirlenerek kibirlenme ne kadar soğuk ise

alçakgönüllülükle ısınmak o kadar sıcaktır, doyumsuz bir lezzettir.

Aldanmış olma halidir kibir, tatlı zannedilen bir zehrin kana kana içilmesi, içildikçe içeni insan nazarında yok eden bir çürümüşlüktür.

Cenap Şehabettin: "Meşe gölgesinde yeşeren yosunlar çok kere kendilerini meşe fidanı sanır." derken kibrin küçük insan işi olduğunu da anlatmış olmaz mı? Etrafı yosunların sardığı bir ortamda yaşamaktayız, ne yazık ki çınarlar da eskisi gibi yetişmemekte... Yosunun çelimsizliği ve yeşilliği mi, çınarın görkemi ve serinliği mi?

Hacı Bayram Veli: "Kibir bele bağlanmış taş gibidir, onunla ne yüzülür ne uçulur." diyor kibirli insanların durumu için.

Kibir nefse, alçakgönüllülük insanlığa ve huzura ram olmaktadır, ruhsal güzelliği arayıp bulmaktır. "Ben" in zindanından çıkıp "biz" in ferahlığını yaşamak, yaşamakla kalmayıp yaşatabilmenin yüceliğine erişme ayrıcalığıdır alçakgönüllülük.

İnsanlığın bu kriz ortamında -onlar hayatta olmasa bile- anlayış ve ilkeleriyle ortamın karanlığını nura çeviren, kendileri ölse de nurları ışıkları yanmaya devam eden kandilleridir alçakgönüllüler.

O kandiller: "Boş başak dik durur." kibrinin geçerli olduğu günümüz karanlığı için çok çok gerekli bir tedavi...

Hem de acil!..

İnsanlık bunaldı, insanlar huzursuz, her bir köşe kirlenmiş; bu kirlilikten arınmak için arınmış insanların çoğunlukta olması gerekmez mi?

Alçakgönüllülükle beninden sıyrılamayan insan huzuru bulamaz, huzuru bulamayanlar huzursuz eder.

Derdimiz öncelikle budur.

FARKINDA MISIN? Mehmet GÖZÜKARA

Doğduğundan beri gözden yaşları
Döktürür bu dünya farkında mısın?
Sinin sinesine hece taşları
Diktirir bu dünya farkında mısın?

Kader âşık imiş çaba gayrete
Şaşkınlığım kapı açar hayrete
Muhabbet duyarak dıştan surete
Baktırır bu dünya farkında mısın?

Toprak besler canlıların tümünü
Yere koymuş uçan kuşum yemini
İç içe vererek gamı, demini
Bıktırır bu dünya farkında mısın?

Seyrüsefer ettirirken kanını
Açığa düşürür duygu yanını
Olmayacak şeye tatlı canını
Sıktırır bu dünya farkında mısın?

İnsanın gün günü eskir bedeni
Fani olmasıdır bunun nedeni
Keremhan misali sevda güdeni
Yaktırır bu dünya farkında mısın?

Gözükara'm heves eylemedi hiç
Her ne ekti isen sende onu biç
Ömür duvarından her gün bir kerpiç
Söktürür bu dünya farkında mısın?

KÖRDÜĞÜM (Öykü)

Vagif SULTANLI

Yılanın melemesini işitti.

Bir de bedenine batan keskin, hançer dişlerinin gıcır tısını.

Ağır ağır dolandırdığı tırpan havada donup elinde kaldı. Toprak renkli engerek yılanı ayağının altından sıyrılarak otların içerisine sokuldu. Yılanı çiğnemiş olduğunu şimdi anladı.

İlk anda ona her ne ise korkunç ıstırap verici bir uyku görüyor gibi geldi. Ancak bu çok kısa bir süre devam etti. Topuğunda oluşan ağrı onu bu anlaşılmaz uykunun pençesinden çekip aldı.

Endişe içerisinde:

– Halil!..- diye bağırdı.

Halil ile otlakları bir çizgi arası kadar aralıydı. Biraz ilerideki tepenin üzerinden bakıldığında gösterişli, darağacına benzeyen otlağın yukarısı Halil'in, ayak tarafı ise onunki idi. Ekin yerleri yan yana olduğundan çoğu zaman tarlaya, ot biçmeye birlikte gidip gelirler.

Sabah birlikte köyden çıkmıştı. Ondan az önce Halil tırpanını pilemek için eğe peşinden gitmişti. Şimdi ise tırpanının sesi işitiliyordu.

Ancak Halil'den cevap gelmedi.

– Halil!.. Halil!..- diye biraz yüksek sesle seslendi. Sesinin içinde boğulup kaldığını sandı.

Tırpanı otlağa fırlatıp elleri titreye titreye eski keme-rini belinden çekip çıkardı. Yılanın soktuğu bacağı dizinin alt tarafından bağladı. Sonra yılanın soktuğu yeri bıçakla keserek akıp giden kanı önemsemeden bir çift atın koşulu olduğu arabaya doğru yürüyordu.

Durmak doğru olmazdı. Zehir kanına tamamen karışmadan nasıl olursa olsun kendisini tedavi edebilecek bir yere ulaşmalıydı. Sonra çok geç olabilirdi.

Atlara doğru koşarken de Halil'in karısına söylene-rek, ona çok kötü hakaret ediyordu:

– Zalimin oğlu, göz açıp kapayıncaya kadar nereye kayboldu? Deminden beri sesi etrafı tutmuştu.

Arabaya binende bir daha Halil'e seslenmek istedi, ancak her nedense bu fikrinden vazgeçti.

* * *

Atları toprak yoldan köye doğru sürüyordu. Elindeki kırbaç atların belinde bembeyaz uzun şerit şeklinde çizgiler oluşturuyor, demir tekerlekli araba neredey-se oktan çıkıp dağılmak istiyordu.

Arabayı gecen yıl yazdan önce kendisi yapmıştı. Halil'in bahcesinin bir tarafında çoktandır durmak-ta olan eski, kırık araba oku ve tekerlerini çıkararak onarmış, çerçevelerini ve döşemesini kurumuş kara-ağaçtan biçtiği tahtalardan yenileyerek kullanılır hale getirmişti. O zamandan beri hayvanların ot ih-tiyaçlarının temin edilmesinde doğan zorluklar orta-dan kalkmıştı.

Araba dik ve çukur toprak yolda sanki uçuyordu. An-cak telaş içerisinde olduğundan ona araba hareket et-miyor, görünmez bir kuvvet atları engellemek istiyor gibi görünüyordu. Öylesine telaş ediyordu ki, bir çift kanat çıkararak arabadan ayrılp uçmak istiyordu.

Bütün gece karmakarışık rüyalar görmüştü; dün ak-şam Halil'e söz vermemiş olsaydı bu gün evden çık-mayaçaktı, görülmesi gereken başka işleri vardı. An-cak olacağı çare yokmuş... Kim bilir, belki de ecel kendisi çekip getirmiştir.

Otlaktan köye, oradan da hastaneye bir hayli yol var-dı. Köye çetin ulaşacaktı; oradan öteye araç bulmak mümkündü, köy ise henüz görünmüyordu.

Atlara söyleniyor, küfrediyor, kırbaçlıyordu... Ancak kan ter içerisinde yorgunluktan nefes alıp vermekte zorlanan atlar söylentileri ve küfürleri, kırbacın ağrı-sını önemsemiyorlardı.

Yol işlek değildi; otlak köyden bir hayli uzakta idi. O taraflara pek yolu düşen olmazdı. Araba tekerlerinin açtığı çizikler ise otlardan görünmüyordu.

Topuğundan biraz yukarı baldırını kemerle sıkıldığı yer sancıyordu. Ancak onu baldırının sancısından çok yüreğinin bulanması rahatsız ediyordu. Öğürmesi tuttuğunda öyle kıvrılıyorduk sanki sabah yedikleriyle birlikte içerisindekiler yere dökülecekti. Şimdi bir kasa yoğurt ya da ayran olsaydı tek nefeste başına diker nasıl olsa rahatları. Otlığa gittiğinde çoğu kez yanında ayran getirirdi, ancak bu kez onu da unutmuştu.

Zehir kanına karıştığından gittikçe gücünü kaybediyor, ayak üstü durarak atları bile sürmeye takatı kalmamıştı. Arabanın tekerleri çukurlara düştükçe sarsılıyor, dizleri bükülüp, dengesini sağlamıyordu.

Güneş allana allana dikleniyordu. Hava boğucuydu, bu nedenle derin nefes almakta zorlanıyor, sıcaktan dili damağı kuruyordu. Havanın sıcaklığından mı, yoksa vücuduna işleyen zehirin etkisinden midir ciğeri yanıp kavruluyordu. Şimdi bir yudum su içebilmek için neleri feda etmezdi... Ancak bu sıcakta, düzlüğün ortasında su bulmak aklın alaçağı bir şey değildi. Sabah kendisiyle birlikte getirmiş olduğu su kabını da otlakta bırakmıştı.

Dizleri büküldüğünden arabanın içerisine çöktü.

Birazdan korkulukları cırıltılı sesler çıkaran arabanın yumuşak samanla örtülmüş döşemesi üzerine uzanmış, gökyüzünü seyreliyordu. Hafif rüzgârın kovduğu beyaz lekeli bulutlar gökyüzünün maviliğine dağılmıştı. Her nereye ise akıp giden bulutlar sanki onun içerisinden, varlığından bir şeyleri alıp götürüyordu. Bakışlarıyla bulutların akışını durdurmak, yönünü, bulunduğu yeri değiştirmek istiyor, ancak olmuyordu.

Gideceği evin yolu ona gökyüzü gibi uçsuz bucaksız gibi geliyordu; bu yol hiç bir zaman bitmeyecek, tükenmeyecek, sonsuza kadar devam edecekti...

Bu köye gelişi on yıla yakındı. Ermeniler Şuşa'yı ele geçirdiği günden beri bu düz ovaya sığınmıştı. Buraya gelişinin nedeniyse Halil ile uzaktan uzağa taşıklığıydı. Dünyanın güzel bir vaktinde yaz tatilinde iş bulmak ümidiyle bu köye gelmiş, okulda mobilya

ya işçisi olarak çalışan dostuyla onun evinin çatısını yapmıştı. O zamandan beri yolu bu taraflara düştüğünde Halil'e uğramayı ihmal etmezdi. Halil'in evi köydeki son yerleşim yeri idi. Onun komşuluğunda biraz arazi götürüp kendisine ev inşa ederek çetinlikle de olsa ailesini buraya getirmişti. Ancak burada kendisine iyi kötü bir ev inşa etmiş olsa da bırakıp geldiği ocağını unutamıyordu. Akli fikri orada kalmıştı. Bir isteği vardysa o da öldüğünde doğduğu köyden biraz yukarıdaki yamaçta bulunan mezarlıkta annesinin mezarının yanına defin edilmekti.

"Ancak artık bu mümkün olmayacak, bir daha o doğduğu yere dönemeyecek. Hiç kimse onu bu arzusuna kavuşturamayacak. Burada güneşin kavurduğu toprakta, kendisine geçici olarak gördüğü burada ebedi yaşayacak."

Akli keseli beri nasıl öleceği, dünya ile nasıl vedalaşacağı düşüncesi zihnini meşgul ediyordu. Açıkça itiraf etmese de, ölüm onu korkutur, hafızasını karıştırır, uykularını kaçırırdı. Ancak ölümün ansızın geleceğini tasavvur etmiyordu. Ölüm ansızın, beklenmez bir şekilde peydah olmuştu. Bu nedenle hiç bir şey ona tanış gelmiyordu. Bu yıllar arzında ne kadar ağır şartlar yaşamış olsa da ölüm hakkında herhangi bir şey düşünmemiş, ölümle böylesine erken karşılaşabileceğini hayal bile etmemişti. O, ölüme hazır değildi, dünya ile bu şekilde vedalaşmak istemiyordu. Onun düşüncesinde ölüm bambaşka bir şekildedeydi. Ölümü bu şekilde beklemediği için ona inanası gelmiyordu.

Dünyada yılandan korktuğu kadar hiçbir şeyden korkmuyordu. Ta çocukluktan uykularına gelen toprak renkli engerek gecelerini birbirine katar, kan ter içerisinde tiksiniyerek ukudan uyanırdı. Ancak bir süre bunun bir uyku olduğuna inanmaz, ona öyle gelirdi ki, yatağına giren gerçekten de yilandı. Vücutunda yılanın soğukluğunu duydukca uzuvları uyuşurdu. Işığı yakarak yorgan döşegi elden geçirir, tamamen emin olmadıkça yatağına girmezdi. Bu ovaya yerleştiğinden beri her şey gözüne bir yılan şeklinde görünüyordu.

Üç çocuğu, iki oğlu, bir kızı vardı ve hele Karabağ'da yaşadığı yıllarda çocukları ile ilgili ne kadar hayaller kurar, onların geleceğini, okuyup okullarını bitirerek bir sanat sahibi olacakları günü gözlerinin önüne getirir, hayalleri gerçekleşmiş gibi bundan haz alırdı. Ancak seferberlik başladığında bir anda gelecek ile ilgili hayallerinin, ümitlerinin boş olduğunu anladı. Bir

süre sonra çocukları okullarından ayrılmaya mecbur kaldılar.

Araba gıcırdaya gıcırdaya köye doğru ilerliyordu. Atlar yola tamamen alışık olduklarından sabahleyin izledikleri yolu takip ediyorlardı. Sanki parmaklıklı arabada değil, dalgasız denizin koynunda yüzen yumşak yataklı bir yatta uzanmış sağa sola sallanıyordu.

Zehirle birlikte bedenine garip bir uyuşukluk çöküyordu. Az önce doktora gitmek için acele ediyordu, ancak artık şimdi onun için bir önemi yoktu. Sadece sırt üstü arabaya uzanarak olup bitenleri hayalinden geçiriyor, ömür yolunun darmadağınık levhaları sis içerisinde canlandıkça nerede olduğunu unutuyordu.

Birazdan araba alçalıp yükselen tepeleri aşarak alçak tepelerin arkasında görünmez oluyor. Sümbül tomurcuklarının kokusu gitmemiş kökleri arasından toprağın kokusunu duyuyor. Bu koku çocukluğunu, ömrünün uzak hatıralara dönen günlerini, annesinin elinden tutarak başak toplamağa gittiği çağları ona hatırlatıyor.

Annesini hatırlaması ile bir anlık ağarmış benzine garip bir tebessüm yayılır, damarlarından akan ılık hararet vücudunu sarar. Ancak bu kısa bir süre devam eder, yeniden araba tekerlerinin gıcırtısı onu hatıraların kucağından koparır.

“...Araba gidip, bahçe kapısının karşısında duracak. Çocuklardan herhangi birisi arabanın bahçeye girip güzelce yerleşebilmesi için parmaklık şeklindeki kapıyı açacak. Ancak arabanın içini örten samanlıkta onun şişip gerilmiş cesedini görecekler. O, bu şekilde ölmeye mahkûmmuş, bunu hiç bir şekilde değiştiremeyecek”.

Atlar epey zamandan beri onları sesleyerek kovan, şimdi ise arabanın içerisinde cesede dönmüş insanı unutarak yolun kenarındaki pembe örtüye bürünmüş yonca tarlasında otluyordular.

Batmakta olan güneş uzakta ufukları kan rengine boyamıştı.

(Bakü / Azerbaycan)

(Türkiye Türkçesine aktaran: Dr.Enver Uzun)

DADALOĞLU'NDAN

Her sabah, her sabah seyrân gezerken
İras geldim selvi boylu fidana
Top top olmuş kirpikleri bölünmüş
Hoş benzettim samur kaşlar kemana

Al yanağın elmas m'ola kar m'ola
Capraz vurmuş düğmeleri dar m'ola
Acep mislin şu cihanda var m'ola
İnsem gitsem Hindistan'a Yemen'e

Eliftir kirpiği İra'dır kaşı
Bu güzellik sana Mevla başışı
Arasam cihanda bulunmaz eşi
Hiç mislin gelmemiş devr-i zamana

Dadaloğlum der de, hûbların hası
Ferhat'ın Şirin'i Mecnun Leyla'sı
Aklım eğlencesi gönlüm yaylası
Bir yel esti başımdaki dumana

BAKİYEDE KALAN YOLCULUK

Ahmet KAFKAS

hatırda kalır bu gidişin
ilmek oyasıyla işlemiştin kehribar sandığa
çıkamaz bir sokağın yaralı hikayesini
tahta bavul, kolalı gömlek, naftalin kokusu
uzun süren yolculuklar gibi
üstünde tatlı bir yorgunluk
kollarında biten derman
kan çanağı gözler
camda yaslı baş izleri
hatırda kalır bu gidişin
ölüm son değil
ölmek zor değil
bu mevsimde

yağmurlu gecelerde üşüyen eller
ıslanmış saçlar
kirpiklerden süzülen yaşlar
aceleyle unutulmuş kıyafet
açık sanılan musluk
aynada damlacık izleri
aceleyle taranmış saçlar
gördüğüm neydi adımlarından başka
kaybolan ayak izleri
kahredici kör karanlık
derin sessizlik
geriye doğru şöyle bir bakış
ve her şeyden sonsuz bir kaçış
hatırda kalır bu gidişin
ölüm sen değil
ölmek son değil
bu mevsimde

yağmurdan ıslanmış sokaklar
yanaklardan süzülen yaşlar
sonbahardan ürpermiş ten
sararmış yapraklar
kararan düşler
sıcaklığı unutulmuş eller
mide sancısı
iç yangısı
hatırda kalır bu gidişin
ölüm ben değil
ölmek zor değil
bu mevsimde

SEVDALINKA

Yunus LAÇIN

Burnumun direklerini sızlatan sevdalinka,
Çaldıkça içimi dağlayan taş plakta,
Yıl dönümü için iki bilet var musikişinasta,
Grup vakti yol almak için Saraybosna'ya.
Aklıma düşen yâdımdaki karasevda,
Gel binelim vapura ne çıkarsa bahtımıza,
Mostar köprüsünü birleştirelim Neretva'da,
Kulak verelim ne diyor sevdalinka,
Bizim hikâyemiz dinleniyor baba toprağında,
Ocağımız hala tütüyor damda, türkümüz kulaklarda,
Murada ermeyen nice civanlar var mezarda,
Ah Sevdalinka, sol yanımı vuruyorsun Srebrenitsa'da.

SİZE BIRAKTIM

Mehmet OSMANOĞLU

Abdurrahim Karakoç'un "Size Bıraktım" isimli şiirine nazire

Mevlana Yesevi özümdür benim
Münkire selamı size bıraktım
Can Yunus'un sözü sözümdür benim
Hikmetsiz kelamı size bıraktım

Makam, mevki, şöhret ötede dursun
Ben dimdik olayım eğri kudursun
Halimi hatrımı geceler sorsun
Sabahı akşamı size bıraktım

Ekilesi değil kanlı yeryüzü
Mahsulü acıdır çirkindir yüzü
Helalden gayrıya dikmedim gözü
Murdarı haramı size bıraktım

Yoldaşım çok değil Hak olsun benim
Siretim dosdoğru pak olsun benim
Emelim, menzirim tek olsun benim
Sınırsız hülyamı size bıraktım

Kalbime girmede dünya topyekün
Dedim nefse zaten ağırdır yükün
Tespihin O olsun her gece her gün
Başkaca meramı size bıraktım.

Yollar Və “Uzaq adamlar” Şəfa Vəli

“Ünvanımı tapan kitablar” silsiləsindən ...

*Gedişlər möhtəşəmdir,
Yola salan sağ olsun...*

Gədəbəyin Qalakəndinin içindən bir yol keçir. O yolun gəlib Şəkinin Yuxarıbaşına çatması qədər gerçəklikdir zehnimdəki yelləncək. Gözümdə bir gilə yaş üzünü tutub Qazaxdakı Damcılı mağarasına. Və mən yenə başlamışam zehnimdəki yelləncəkdə görünüb-yox olan xatirə- insanları yolçu etməyə.

Hamımızın uzaqda adam(lar)ı var. O uzaqdakının xətrinə saçımızdan bir tel ayırıb sinəmizə basırıq bəlkə də... Çiyinimizi çəkib gülümsəyirik kirpiyimizin ucunda bir gilə yaş titrəyərkən. Yazırıq axı...

“Ay uzaqdakı, hey!” bağırıraq gündə neçə dəfə, səsimiz özümüzə də çatmır. Oradakılar olduqları yerdə xoşbəxtdirlərsə, haraylayıb geriye-bizə çağırmağa dəyməz, bilirik. Bildiyimizlə bədbəxtik... Yazığıq axı...

...Gədəbəyin Qalakəndinin içindən bir yol keçir. O yol yastıca bir dağın aşağısından burulub gedir. Dağ öz yaşını unudub. Lap çoxdan unudub. Mənsə o dağı elə bircə dəfə görmüşəm. Mənim yaddaş təqvimimdə o dağın 16 yaşı var. Qalakəndə çatmamış, yolun üzüaşağı olan hissəsində dayanırsan, yastıca dağa baxırsan. Bircə ağaclı yastanasında bircə də qapqara boşluq görünür. Kiçik, göz qıyılınca görünən o boşluğun adı “Koroğlu qalası”dır. O boşluğa yolu saatlarla axtarmışam 16 il bundan əvvəl. Sonra yerin altına girmişəm və orada belə, hamının uzaq adamları olduğunu dərk etmişəm. Dağın bağrından qaynayan, içəri gün işığı sızan o bircə boşluqdan dünyaya “mən də varam” deyər səslənən şipşirin suyun üzündə kağız gəmi üzürdü. İki daşın arasında ilişib qaldığından su onu axarına alammırdı. Əyilib kağız gəmiyə diqqətlə baxdım. Bir məktəblinin “Ana dili” dəftərindən cırılmış vərəqdən hazırlanmışdı. Üstündə yazı yox idi, “Ana dili” dəftəri olduğunu fəhm eləmişdim. “Düzüclü dəftərlər tutun “Ana dili”nə!” deyər eşitmişdim məktəbli olanda.

Şəkinin Yuxarıbaşında bir balaca dalan var. Bir ucundan maşın girir, amma o biri ucu addım addım nazilir, meşəyə çatanda təkadamlıq cığır olur.

Həmin cığırda azacıq yuxarı qalxırsan, qarşına quşburnu (elmi adı itburnu) kollarının arasında bir heyva ağacı çıxır. Heyvanın dibində əyri üyrü budaqlardan hazırlanmış oturacaq var. Oturacağa çatmaq üçün ocaq yerinin başına dolanmalısan. İlk dəfə görəndə düşünmüşdüm: “Ocaq daşlarını kim aparıb divarına hörüb, görəsən?” Küllər belə, küsüb orada insanlardan. Bilirlər ki, heç kim “başına kül!” qarğışını edəndə, yaxud “başına haranın külün töküm?” ilə çarəsizliyini dilə gətirəndə onları xatırlamır. O küllər heç kimin xatirəsində yoxdur, bəlkə də, məndən savayı...

Qazaxın Damcılı mağarası Avey dağın qoynundadır. Avey mağarası var üstündə. O mağaraya qalxmaq olmur. Bəlkə də, olur. 16 il əvvəl ilk dəfə ora gedəndə məni mağaraya çıxmağa qoymamışdı qazaxlılar. “Daş pırtar ayağından, özün də hayıf olarsan, başına daş düşən də!”-deyib qorxutmuşdular məni. Damcılı mağarasında damcılayan bulaq qədər hüznlü və məğrur olan qadınlardır dünyanı hələ də yaşamağa dəyər edən. Uzaqdakılara ən gözəl şeiri də, ən gözəl hekayəni də ruhundan damcılayan kədərli təbəssümü ilə dənə dənə toplayan qadınlar yazır...

Üç yol da birbirindən uzaqdadır. Üç yol da haradasa bir özəyə bağlıdır. Üç yol da tarixi danışır. Üç yolla da kiminsə uzaq adam(lar)ı gedib. Gedib... Sonrası? Qalanlar bilir. Bilirəm...Bilir Hədiyyə Şəfaqət...

Hədiyyə Şəfaqətin “Uzaq adamlar” romanı ünvanımı tapanda yaz yeni yeni “gəlirəm” deyirdi. Kitabın mənimlə yoldaş olduğu yol Şəkidən Bakıya uzanırdı. Hər abzasında özümü tapırdım “Uzaq adamlar”ın... Hər abzasında itirdim. İnsanın öz özünə itik olması qədər xəyalidir romandakı qərhəmanlar.

İyul ayıydı. Bir oxucu ilə romanı müzakirə edirdik. “Nəsə gizlidir o romanda” dedi, “Şəkinin yollarını keçməsən, o romanı anlaya bilməzsən” dedim.

Avqust ayıydı. Romanı oxuyub bitirdim. Başladım xəyalimdakı yollardan keçməyə... Türk dünyasının

görməli folklorşünası Sədnik Paşa ilə söhbətlərimi-
zi yığsam, bir kitab olar. Ondan öyrəndiyim çox şey
oldu... Özünün dediyinə görə, ona öyrətdiklərim də
vardı. Bir gün Şəmkirin İrmaşlı kəndinə getmişdik
Pirsultan Abdalın şəcərəsinin iziylə... Kəndə çat-
atda Sədnik Paşa dedi:

-Bilirsən, Şadlıq, yollar yaman şeydi ha!

-Bilirəm. Yoxsa şair yazmazdı ki: “Özümdən
keçir bu yollar, Sözümdən keçir bu yollar...”

-Yaxşı şair imiş. O da qocaldı ta!

Gülümsəmişdik ikimiz də... Mən onun şeir kitabını
gizləncə vərəqlədiyimin sirrini açmışdım, o da bunun
onunçün sirr olmadığını təbəssümüylə anlatmışdı.

Hədiyyə Şəfaqətin romanındakı xəyali obrazlardan
biri də Sədnik Paşadır mənimçün:

“Qoca çölün ortasında özünü xəyalən yolun gah o,
gah bu üzünə keçirib sağın da, solun da yoxa çıx-
dığını yəqinləşdirdi. Heç bir tərəf yoxdu, hara getsə
həm irəli, həm geri getmiş olacaqdı”.

Ömrünün həm irəliyə, həm geriye uzandığı bir za-
manda rast gəlmişdim Sədnik Paşaya...

“Uzaq adamlar”da insandan insana doğru uzanan
yolun yolçusu hamımızdır... Nə olsun, ayağımız çox-
dan kəsilib o yoldan?! Xəyalımızda bütün gedişlər
pulsuz, bütün yollar keçiləndir.

Koroğlu qalasındakı o şipşirin suyun azacıq yuxa-
rısında-mamırlı daşın üstündə mavi tabaşirlə ya-
zılmışdı: “A+Y”. Bir sevginin ən gözəl etirafıydı
adımızın əvvəlindəki “+” işarəsi bir zamanlar. Biz
bundan utanırdıq, buna hirsələnirdik. İndi isə, sadəcə,
xatırlayıb gülümsəyirik. Sevilməyin ən saf halının
qədrini bilməmişik... Heç bilməmişik...

Hədiyyə Şəfaqət romanında bircə cümlə ilə o çağı-
mızı, yanaqlarımızın çəhrayılığını anladıb:

“İndi mən ona inanırdım, hamının inandığı kimi
yox, öz bildiyim kimi...”

Öz bildiyimiz kimi inandıq sevgiyə, öz bildiyimiz
kimi yaşamağa çalışdıq həyatda. Axırı? Yollar gəlib
ürəyimizin üstündə kəsişdi, adını qoydular “ürəyin
zəifdir”. Sonra anladıq hamılıqla yanıldığımızı: biz
sevginin dərinliyinə baş vurduq, həkimlər qan qru-

pumuzun əvvəlinə “nadir” sözünü yazdılar. Yenə gü-
lünsədik... Qarşıda yol çox idi... "Yolçuluq boyu za-
manımı həm də onu fikirləşib özüm özüm üçün ya-
ratmağa sərf edirdim. Ayağıma dəyən daşın, üstümə
yağan yağışın, sinəmdə yaranan göynərtinin, gözüm-
də duyulənən yaşın... hər şeyin səbəbi o idi...”

Səbəb o idi! O! Gəncliyimdə hansısa esəmdə yaz-
mışdım: “Ən çətin sual “niyə?”dir”. Yaş ötüb, öm-
rün yarı yaşı geridə qalıb, indi anlayıram ki, “kim?”
“niyə?”dən bəttərmiş! Hədiyyə Şəfaqət o bəttəri mət-
nin bətnində gizlətməyib:

“Mən özümü ona söykəyib öldürmüşdüm və o məni
yenidən tapıb özümə qaytarmışdı.”

Yuxarıbaşdakı o kiçik yolun daşlarının arasını sel yu-
yub. Yazagzı daşların aralarından bənövşə yarpaqları,
“dəli süpürgə” şüvülləri boylanır. Çəkinə çəkinə yol-
çulara pıçıldayırlar: “Biz daşlardan əvvəl də burada
idik... Sonra başımıza daş düşdü insan əliylə...” Pıçıl-
tıları belə, onların tərəddüdünü ələ verir. Onlar baş-
larına düşən daşlara qarğış tökə bilmirlər. İndi daşlar
onların ən gözəl qoruyucularıdır. Ayağını daşa qoyan
yolçu bənövşə yarpaqlarını da, “dəli süpürgə” şüvül-
lərini də əzmir.

“Uzaq adamlar”da bu özünə dönmənin izahı var:
Bəlkə də, bunu, məni özümə qaytarması kimi ad-
landırmaq yanlışdı, çünki mən daha çox gedib onda
daldalandığımı fikirləşirdim. Ev kimi, yuva kimi, qın
kimi...”

Əsas məsələ qındır, hə... Dünyanın, həyatın bizi itir-
məyini istədiyimizdə kimdə yoxa çıxmaq istəyirik?
Kim olsun istəyirik qınımız? Bizimlə fəniyyətin yolla-
rından keçəcək olan o yolçu kimdir, kimimizdir? Ca-
vab gözləməyən suallar... Sual verənin yalnız özünün
cavabını bildiyi suallar...

“Öpdü və dayandı. Qadınlardan iy gəlirdi. Qadının boy-
nu nəşə qoxuyurdu. Burnunu saçlarının arasına salıb
gözlərini yumdu, diqqətini cəmləşdirib iyi xatırlama-
ğa çalışdı.

Xatırlamadı.

Tanımadı.

Ürəyindən qərribə bir gizilti keçdi. Qısqanlıqla sevinc
arasında anlaşılmaz bir hissin yaratdığı gizilti”.

Hə... Şəki'nin Yuxarıbaşındakı yollar qədər iç içə, sərhəddibilinməzdir insan hissləri. Ən böyük sevginin ondan da böyük nifrətin başlanğıcı olduğu nöqtədədir hamımızın evi.

...Bazarda “Avey daşı” adıyla sutəmizləyən satılır. Ağ daşları üçbucaq formasına salıblar. Mən Aveyin rəngini xatırlamağa çalışıram o daşı görəndən bəri. Rəngsizdir Avey dağı... Rənglidir Damcılı bulağının suyu. Ovcunu tutursan damcıların altına, o suyu içməmişdən əvvəl özünə baxırsan bircə anlığa ovcunun içində... Hər rəng var orada insanın hər halı var. Yaşanmışların, hətta xəyalını qurduqların belə, o sehirli suyun bircə ovucunda sənənlə həmsöhbət olur. Bu da olur, “yola nərdivan salmaq”. Hansı yol? Təbii ki, ömür yolu! Düşüncə yolunun sonu yoxdur...

Hədiyyə Şəfaqət romanında bu sonsuzluğu yoğurub, bişirib, gətirib qoyub oxucunun “pay daşı”nın üstünə:

“Onun üçün nə fərqi vardı, yoldur, gedir özü üçün, qocanın nə zamandan bəri yolu düz tutub dolam dolam dolandığı çöldə yol da bir tərəfə gedib çıxmıyacaqdı”.

Roman boyu öz içinə olan yolçuluqda insanın hər addımda təmizləndiyi, durulandığı da var. Qarı oğlana buyurur ki, su töksün, qonaq ayağını yusun. Oğlan vedrədəki suyu ləyənə əndirəndə deyir:

-“Sənin ayağın məndən təmizdi, yaxala çıx.”

...Oğlanın hər günü eynidir... Qarı isə hər ikisinin düşünməyi unudan və düşünən insanın arasındakı körpüdür...

Hədiyyə Şəfaqətin romanının qəhrəmanları zamandır-həmişə yolda olan, amma heç yerə gedib çata bilməyən qoca, uğurdur hərdən gələn, kitab götürüb gedən kişi, həyatdır baş qəhrəman qadın... Üç obrazın yan yana, iç içə olması, bir də görünməz sərhədlər var romanda. Bir də, həyatımızda seçimlərimizin yerini anladır müəllif: yol gedir, gedir, baxırsan, dirənir ucu yoxdur yol, qayıt geri, ayrı döngəyə, ayrı cığıra burul...

...Üç yolun ayrıcındadır “Uzaq adamlar”: Qalakəndin içindən keçən yol, Avey dağına aparən yol, Yuxarıbaşdakı kiçik yol. Hədiyyə Şəfaqətin kitabı ünvanımı tapmaqçün sonuncusundan keçdi.

----- oOo -----

*Zâhidâ sûret gözetme içeri gel câna bak,
Vechi üzre gör ne yazmış Defter-i Rahmâna bak.
Niyâzi Mısri*

ÇUKUR KÖYÜ'NDE

Ali AĞIR

Geceyi uğurlar ağaçlar, taşlar,
Şafak erken söker Çukur Köyü'nde.
Güneş, güne selâm vererek başlar,
Kuşlar şiir okur Çukur Köyü'nde.

Pek çetindir, zahmetlidir yolları,
Yeşile fark katar çamı, çınarı,
Bekler yıllar boyu hasretle karı,
Toprak boyun büker Çukur Köyü'nde.

Bambaşka bir güzelliğin adresi,
Tabiatı hayran eder herkesi,
Kınalı kekliğin o yanık sesi,
Gönle huzur dokur Çukur Köyü'nde.

Kısadır, tez biter, kışın uykusu,
Görülür havada bahar coşkusu,
Parıldar, masmavi renginle Göksu,
Nazlı nazlı akar Çukur Köyü'nde.

Renklere aynadır bahçesi bağı,
Ter ile sulanır kara toprağı,
Temmuzun ve ağustosun sığağı,
Alev olur yakar Çukur Köyü'nde.

İnsanı, gül rengi hayale dalar,
Derdini unuttur, neşeyle dolar,
Yanakları serin bir rüzgâr yalar,
Dağlar kekik kokar Çukur Köyü'nde.

Uzar gider yaşlıların gecesi,
Umudun koynunda bekler nicesi,
Her düğün, tatil ve bayram öncesi,
Gözler yola bakar Çukur Köyü'nde.

Nasır, katmer katmer elde avuçta,
Yorgunluk artar, gün gün, hafta hafta,
Üzüm, incir, fıstık, nar yiyen hasta,
Yataktan tez kalkar Çukur Köyü'nde.

İkinci sonrası gölgeler koşar,
Akla, gurbetteki evlatlar düşer,
Duâlar kuş olur, dağları aşar,
Anneler «ah» çeker Çukur Köyü'nde.

Damla damla pencereye vururken,
Yürekteki endişeler erirken,
Bereketin müjdesini verirken,
Yağmur, gönlü yıkar Çukur Köyü'nde.

Tarlaları çiçeklerle süslenir,
Gelincikler, lalelere seslenir,
Çocukları mutlulukla beslenir,
Zaman, sevgi eker Çukur Köyü'nde.

Mazideki güller bir bir açtıkça,
Hasreti devleşir yıllar geçtikçe,
Hatıralar semasında uçtukça,
Ali, yaşlar döker Çukur Köyü'nde.

ANAM GÜLÜMSEYİNCE

Mahmut TOPBAŞLI

Anam gülümseyince gülümserdi bulutlar
Yeşermeye dururdu topraktaki umutlar
Silinirdi o anda gönlümdeki hudutlar
En derin ummanlara yüreğiyle daldı
En içli türküsünü âsumana salardı

Sezgisi tomur tomur filizlenir seherde
Kıpır kıpır dudağı dua dua her yerde
Kar beyaz tülbentinden şifalar süzüp derde
Suya hasret toprağı kirpiğinden sulardı
En içli türküsünü âsumana salardı

Gün batımı başlarken başlardı zorlu mola
Efkârlı iç çekişler hemen düşerdi yola
Perçemi ıslak kuşlar tutunurken bir dala
Yaralı kanadını okşar okşar silerdi
En içli türküsünü âsumana salardı

Kaç hasreti uyutup visâlin beşiğinde
Nice sofra donatır gözünün ışığında
İbrahim bereketi taşırken kaşığında
Lokmayı Besmele'yle kırk garibe bölerdi
En içli türküsünü asumana salardı

Kalben öptüğü sözler destur ister dudaktan
Nemlenen kirpiklere teselli öz kaynaktan
Mutlu son şarkıları yükselince sokaktan
El açar şükür ile cennette köşk dilerdi
En içli türküsünü âsumana salardı

YARISI AĞIT & GECENİN PİRİ

Mustafa IŞIK

-Şair Müştehir Karakaya'ya

pirim, dilime dolanmış bu öykü
kaç ağıtın nefesidir

kendini ağaca asan rüzgârdan
gece göze çekilmiş mille ölüp
sehere ezber kalkan âdemden
sözlerinle serinleyip duran
kaç insan var dünyada

yedi dağın ardı kıvrılan yoldan
gelip geçenden payımıza düşen
kaç maktulün vebalidir

bozkırın yalın ayaklı atları
bir gün dönerler evlerine
sen sesini öpersin, gün ufka çekilir

dünya, beş vakit öpüldükçe
harami kokar deniz kızı dudağı,
insan kendisi kadar insandır

vakitlerden sere serpe dağ ağrısı
avuç külle gerdana gayya
güvercin kanadını yakar

taş atıp uyandırma denizi, pirim
uzaklara gitmenin vaktidir

kırığından sarabilirsin kalbimi
ağıtların uykusu derindir

dünya ne tuhaf denizdir, pirim
uzansam musallaya
hangi yüzün benimle üşür?

ÖLMEYECEK MESLEK (Öykü)

Servet ZEYREK

Kapı, pencere imalatı işi 'ölmeyecek meslek' demişti babası. Onu ilkokulu bitirir bitirmez Nurettin Usta'nın yanına çırak olarak vermişti. İlkokulu yeni bitirmiş olmasına rağmen gürbüz bir çocuktan İlker. İlkokuldan sonra ne onu okutabilecek maddî gücü vardı babasının ne de İlker'in ilerisini okumaya kabiliyeti. Hem Nurettin Usta da babacan bir adamdı. Hem ufak tefek harçlığını kazanır hem de meslek öğrenir diyordu İlker de. Yıllar içerisinde mesleği öğrenmişti de. Çam tahtaları kesiyor, biçiyor; kapı, pencere ve kasa imal ediyorlardı. Tamamen el işçiliğine dayanıyordu meslekleri. Tabii ki yıllar içerisinde makineler de girecekti hayatlarına. Böylece daha da kolaylaşacaktı yaptıkları işler.

Çok yoğun çalışıyorlardı. Bazen işleri çıkıştıramayıp akşam mesaiye kaldıkları bile oluyordu. Ne de olsa hiç kimse kapısı penceresi olmayan bir evde yaşayamazdı. Her gün erkenden gelir ve dükkânın kepenklerini kaldırırdı İlker. Çay suyunu ocağa koyar ve ustası gelene kadar yapılması gerekli bazı hazırlıkları yapardı her gün. Dükkân açıldıktan bir müddet sonra ustası çay yanında yenebilecek poğaça, simit gibi yiyeceklerle dükkâna gelir ve beraber kahvaltı ederlerdi. Sonrasında işe girilir ve öğle ezanına kadar neredeyse hiç ara verilmeden çalışılırdı. Ustası eve yemeğe giderken, İlker dükkânda kuru ekmeğe talim ederdi. Bazen ekmeğin yanına, bulursa zeytin, peynir belki. Öğleden sonra yine aralıksız çalışılır ve ikindi de muhakkak bir çay molası verilirdi. İkinci çayı sonrası pervaz, kapı çakma, freze, torna vb. işlerle devam ederdi çalışma karanlığa kadar. Akşam son iş olarak dükkânı süpürürdü İlker ve sokak lambalarının ilk huzmeleri altında yorgun argın eve giderdi.

İlker eve geldiğinde çoğu zaman evde de yiyecek bir şeyler bulamazdı. Annesi vefat etmiş, ablası evlenmiş, İlker yaşlı babasıyla beraber kalakalmıştı viraneyi andıran evlerinde. Ablası bazen evi temizlemeye, yemek yapmaya geliyorsa da ne kadar yetişebilecekti ki ihtiyaçlarına? Ne de olsa el kapısında idi. Gelirken fırından aldığı sıcak ekmeğin yanına yapabildiği kadarıyla bir şeyler hazırlamaya çalışırdı İlker ve babasıyla beraber yerlerdi fakir sofralarında. Babası uzun yıllar evvel köyde geçinemeyince şehre göç etmişti. Yıllarca onun bunun yanında yevmiye çalışmış, kazandığıyla da ancak karınlarını doyurabilmişlerdi. En azından evleri kira değildi. Eski püskü de olsa başlarını sokabilecekleri bir gecekondu olsaydı vardı. İlker'in aldığı haftalık haricinde gelirleri de yoktu. Bazen eşten, dosttan, komşulardan yardım edenler olurdu. Özellikle Ramazan ayında daha bir cömert olurlardı. Babası yıllarca ağır işlerde çalıştığı için ezilmişti. Yaşlılık dönemi de o nedenle zor geçiyordu. Bazen böyle olurdu bu işler işte. Çok çalışan çok kazanmazdı ya hep...

İlker bazen inşaatlarda geçirirdi günlerini. Dükkânda imal edilen kapı, pencere ve kasaların montaj işleri olurdu haliyle. Dükkândan kamyonete yüklenen kapı, pencere ve kasalar inşaata götürülür, araçtan indirilir ve inşaata çıkarılırdı. Bazen ikinci kat bazen beşinci kat olurdu nasipteki. Kat sayısı arttıkça sırtta daha da ağırlaşır yük. Ağaç çivilerle sabitlenirdi henüz sıvası dahi olmayan duvarlara kapı ve pencereler. Hele rüzgârlı günlerde yüksek katlarda daha bir zor olurdu yaptıkları iş. Üstüne üstlük yağışlıysa hava, inşaata kapı ve pencereleri taşıma sırasında ıslanmışlarsa bir de... O boş kapı ve pencereler arası oluşan cereyanlı hava sanki insanın içini deler geçerdi. O nedenle kazaklar, montlar kat kat giyilirdi inşaata gidilecek günlerde. Her ne kadar ateş de yakılmış olsa inşaatta, ateşin başında ısınırken bir tarafın ısınırken diğer tarafın yine donardı. Ateşe sırtını verip kızdırsan da yüzünü dönünce tekrar ateşe sırtın tekrar hiç ısınmamış gibi olurdu. Sıcakla ilk temas ettiğinde soğuktan morarmış eller sızım sızım sızıldırı. Zor işti velhasıl yaptıkları... Para kazanmak zordu, hayat zordu. Fakat devam etmeliydi...

Yıllar yılları kovalamıştı. Artık kocaman bir delikanlıydı İlker. Nurettin Usta dert yanıyordu işsizlikten. Nasıl olmuştu da birden bire işler bu hale gelmişti? Artık kimse ahşap kapı doğrama işi yaptırmıyordu. Ahşap pen-

re ve kasalar PVC'ye, el işi ahşap kapılar ise Amerikan tipi kapılara yenik düşmüştü. İnsanlara hem kolay hem de daha ucuz geliyordu PVC ve Amerikan kapı. Amerikan kapı yapmayı denemişlerdi esasında fakat bu kapılar el emeği ahşap kapıların yerini nasıl tutabilirdi? İnsanların bu kapıları neden ve nasıl tercih ettiğine bir türlü anlam veremiyordu Nurettin Usta.

Bir gün yine dükkânı açtılar erkenden. Çay demlendi. Çaylar içilirken kaç haftadır iş gelmediğinden bahis açtı Nurettin Usta ve İlker'e verdiği kararı açıkladı. Dükkânı kapatacaktı. Artık masraflara yetişemiyordu. Dükkânda bulunan makineleri köyünde bulunan eski evlerinin altındaki boş dükkâna götürmeyi düşünüyordu Nurettin Usta. Köylülerden az çok iş bulabileceğini böylelikle bir şeyler kazanabileceğini ümit ediyordu. Kısa zaman içerisinde de bu düşüncesini hayata geçirdi Nurettin Usta. İlker'in ilkokuldan sonra her gün kapısını açtığı kapı artık kapanmıştı.

Peki ya İlker? Şimdi ne yapacaktı? Elinde yılların ustası Nurettin Usta'ya dahi dükkân kapattıran bir meslek vardı. Kendilerini değişen koşullara göre güncelleyememişlerdi. İlkokul'dan sonra her sabah açmaya geldiği, ekmeğini kazandığı, acı tatlı hatıraların yaşandığı dükkân artık yoktu. Peki, şimdi ne yapacaktı? Yaşlı babasına nasıl bakacaktı? Nerede çalışacaktı? Ölmeye yüz tutmuş bir meslekle kalmıştı ortada. Bu yaştan sonra yeniden bir zanaat öğrenebilir miydi, bilmiyordu... Aklına babasının ilkokuldan sonra onu Nurettin Usta'nın yanına çırak olarak verirken söylediği sözler geldi. Ne demişti babası İlker'e? "İnsanlar kapısız, penceresiz evlerde yaşayacak değiller ya! Ölmeyecek bir meslek bu..."

Fotoğraf: Recep ŞEN
Mardin Latifiye Camii'nden

ŞAİR

Nurullah ÖZDEMİR (Narmânî)

Ruhsat verilmeşe şair olmazdım
İçi bir dolmuşsam manası vardır
Kelime kuzmazdım âhı bilmezdim
Dilimin hıçkırıp kanası vardır

Çorak tarlalara ekilmişim ben
Cebelden cebele dikilmişim ben
Sam değmiş sararmış dökülmüşüm ben
Gönlümün hicrandan tünese vardır

Şairin meşrebi sırdır içinde
Sedası muamma sûrdur içinde
Kim bilir kaç rüzgâr vardır içinde
Esip deli deli dönesi vardır

Meyledip goncaya eyler mi minnet
Âşıka mâşukun çalısı cennet
Çile yârdan ise çeker mi mihnet
Vasfini gülistan sanası vardır

Vah ile dönerse zamanın çarkı
Kalır mı gündüzün geceden farkı
Gâm seli dolunca yılların arkı
Hunharca oyulmuş sinesi vardır

Râm etmiş cüssemi türlü meşkale
Olmuşum serseri başa nihâle
Bu sevdâ başımda ateşten hâle
Tenimin tutuşup yanası vardır

Gün gelir hengâmın biter Narmânî
Evveli ahire katar Narmânî
Kara yer cismini yutar Narmânî
Na'şın cansız ata binisi vardır

Əli Və Leyla (Şiirlə Hikâyə) Səxavət İzzəti- Əndəlib

Yadıma düşdü elin qəm nağılı
İki gəncin acı matəm nağılı:
Əli qaçdı əmisin müjdələdi,
Bir gözəl nazlı qızın oldu dedi,
Əmi el adəticə müjdəliyə,
Bir qara göz quzu verdi əliyə,
Onuna el obanı səslədilər,
Qıza ad məclisi məclislədilər,
Əl açıb xeyr-i dua eylədilər
Körpənin ismini Leyla dedilər,

İli il qovdu çıxartdı aradan
İllər ötdü bu gözəl macəradan
İllər ötdükcə ona dəydi yeli,
Dəlıqanlı bir igid oldu Əli,

Atini oynadı illər yağını,
Durmada süslədi Leyla bağını,
Sərgiyə qoydu gözəllikləri qız,
Onda xilqət kərəmi etdi birüz,
Alışarkən çox ürəklərdə odu,
Gəzdi dildən dilə Leylanın adı,
Günü gündən olaraq yosma yüsün
Çoxların aldı gözündən yuxüsün,
Qızın eşqi çox ürək silkələdi,
Əli də eşqini izhar elədi
Leyla bu eşqi gözəl qarşıladı
Artdı gündən günə bu eşqin odu
Duzməyib sevgilinin firqətinə
Elçi göndərdi eylin adətinə

Allh əmri nəbi qolu dedilər,
Şəər ilə ürfilə qız istədilər,
Çoxlu sözlər ötüşərkən aradan,
Əmi söz açdı qədim macəradan,
«Bir xəbər gətədi qızın oldu deyə
O zaman bir quzu verdim Əliyə»,

Leylanın sınıncə doğmuş törəmiş,
Onları başlığa versində demiş,
Əmcəsi anmayıb eşqin zorunu
İstədi başlıq üçün bir sürünü
Dönəmədi öz dediyindən o kişi
Könəziylə dərinə saldı işi
Bu yükə girəmədi oğlan atası
İki gəncin beləcə döndü tası,

Əli Leyla dedi Leylada Əli
Bu səs özlətdi bütün tayfa, eli

Az zamanda Əli əqlin itirib
Məcnunun giridiy zəncirə girib
Düşdü dağdan dağa məcnuna sayaq,
Əbədi mənzili oldu sarı dağ!
Əbədi eşqi ilə yatdı Əli
Eli, Leylanı qəmə atdı Əli,

Leylanı anlamayıb eşq nədi
Ata bir varlıya peşkəş elədi

Toy günü hayf ola Leyla gözünü
Yomaraq atdı məşindən özünü,
Leylada yuxladı könlündə Əli
Getdi eşqin tapa dünya gözəli

Sönməyibdir hələ o eşqin odu
Düşməyibdir yerə Leylanın adı.
Eşqi üstündə uçan bir pəridir,
Eşq olduqca Leyla diridir.

GELİYORUM

Şifanur ÖZÇELİK ŞİRİN

Yüzlerin bir bir silindiği “puslu kıtalar atlasından”
Hafızaların unutulduğu esrik zamanlardan
Rabıtaya durmuş yüzyıllık çınarların şefkatli kollarından
Ötelerden, muhabbetin en koyu anlarından
Geliyorum...

Geçmişin kanat çırpın izinden, dertli alın çizgilerinden
Fetih mustusu almış bir mazinin, çocukluk sevincinden
Ömür çizgisine dalan, hüznle kalbe dolan aşklardan
Yaşanmışlıkların ve kalburüstü yarınların yasından
Geliyorum...

Ezan seslerinin selalara karıştığı hayat, yılkı ve ölüm üçgeninden
Müslüman nefesinin huzurla attığı cansız ülkelerden
Hüzünlü billur sesin ince nezaketinden, güncesinden
Gurubun tüllenen alevinden ağlayan bir kadın sesinden
Geliyorum...

“Vatan millet Sakarya” sözlerinin arşa çıkan usundan
Mısralara konan güvercin gerdanlığından, nazından
Ruhlara üflenen iman, kudret aşkından
Bir rüya ertesinin hayra yoran sesinden
Geliyorum...

Bir destanın peşine takılıp Oğuz boylarından
Kılıçlardan, yazıtlardan tarihe tanıklık etmiş kargılardan
Mezar taşlarına yüz sürmüş asırlardan
Binbir türlü sanattan, hattan yazıdan canlı bir hafızadan
Geliyorum...

MASKE

Muzaffer EKİNCİ

Bazı sözcüklerin tarifinde dil naçar kalır. Kâmuslar ise kifayetsiz. Bu öyle bir şey ki ne tarifi yapılabilir. Ne de tam anlaşılabilir. Öyle bir yaratık ki en gelişmiş mikroskoplar bile bunu görememekte lakin varlığı tüm gerçekliği ile kendini hissettirmekte. Verilecek misaller ancak bir sinek kanadının vızıltısı olabilir. Çünkü bu ne elle tutulur, ne de duygularla ifade edilebilir. Bunu ancak o da görebilsek bizde bıraktığı tahribatla anlayabiliriz. Zira her hale uygun bir maskesi var. Her nabza göre şerbet dağdır bu dalkavuk. Her kapıyı açmaya muktedirdir bu maymuncuk!

Bu düşünce fukarası, Rabbinin kendisine ihsan etmiş olduğu bitmez tükenmez aklını idrake vererek düşünce üreteceğine vaftiz babasının karalamış olduğu safsataları, ağzından gevelediği lolomları temcit pilavı misali önümüze sunmayı marifet belliyor. Hayalinde vücuda getirdiği yalancı cennetin kapısında duran gişe memuru olarak görmekte kendisini. Hele bir marangozluk hatası sonucu yüksekçe bir yere düşmeye görsün. Başlar hitabetteki hünerini sergilemeye. Bu kargaşada eline bir mühür vermeyegör, kendini yedi iklime hükmeden Sultan Süleyman olarak tahayyül eder. Başlar eli pak Slobodan Miloşeviç gibi biçarelerin ölüm fermanlarını mühürlemeye. Onun eblehliği bununla da kalmıyor.

Bu öyle bir mahlûk ki, kendine yardım edenlerin dahi, işi biter bitmez başlar kuyusunu kazmaya. Öyle bir canı ki “kurtla vurur (koyunu), çobanla pişir yer (koyunu), sahibi ile oturur matemini tutar (koyunun)”. O, her nimeti kendine reva görür. Sömürmekte ve sömürmeye çalışmakta İngiliz Müstemleke Bakanına bile parmak ısırtır. Buna uygundur fitratı bin ipte at koşturur bu cambaz.

Yediği her lokma, içtiği her damla su haram. Her ibadeti yalan riya. Sırf dostlar görsün diye gâh secdeye kapanır gâh Kâbe’ye. Bunun ile de kalmaz başlar bu rezilliğini sosyal medyada yaymaya. Bu rezillige her bir bakış, her bir beğeni bile azar azar çeker onu cehennemine dibine.

Bir yürüyüşü var ki sanırsın yedi dağın efesi. Bir heybeti var ki sorma korku salar aslanlara. Yiğitlikte emsali yoktur bu koca yiğidin(!). Lakin Yanı başındaki feryadı figanı ne duyar, ne de yapılan zulme ve zalime ses etmez. Tarihteki şanlı zalimlerin karşısında ise bir cengâvere dönüşmekte sanırsın denizleri yaran Musa (a.s), koca orduları dize getiren Rüstem-i Zal. Dikkat edin hep ölümlerle güreşir bu sırtı yere gelmez pehlivan.

Aman bir çul görmeye! Başlar yatım var. Katım var. Kat kat halım var diye böbürlenmeye. Sanırsın cennet-i âlâda köşkü var. Etrafında bulunanları ise bedevi Arap çöllerinde koyun otlatan çobanlar olarak tasvir etmekte, onların her bir meziyetini ise küçümsemekte ve bundan en ufak bir beis görmemekte.

Öyle bir kibir timsali ki, yeryüzünde azametle dolaşır (!) Paçalarından boca boca kibir, ağzından buram buram cehalet akıyor. En ufak bir eleştiri karşısında hemen masumiyet maskesini yüzüz yüzüne takarak koyun postuna bürünen kurt misali biçareleri boğazlamaktan zevk alan bir canavara dönüşüyor.

Herkesin bu hayatta bir yüzü, bir kimliği var. Bunun ise bin yüzü, arka cebinde ise her türe uygun kimliği var. Şahsiyetini ise malum girdiği her ortama ayak uydurmada bukalemun gibi bir huyu var. Gören gözleri kandırdığını zanneder. Fakat bilmez ki başını kuma gömen deve kuşu misali başını saklıyor. Lakin koca gövdesi güneşte pırıl pırıl parlamakta. Onun bu kurnazlığı zekâsından değil ahlaksızlığından gelmekte.

PERVAZ Selim ERDOĞAN

Yağmurun yeşerttiği sular da şimdi
Güneşten kopmuş, ışık olmuşsun
Ey ruhumun çiçek beğenmeyen keleşi
Aydın on dördünde yakamoz olmuşsun
Dolaşırsın deli taylar gibi kırlarda
Zaman kısılır, ovalar kısılır

...

Bu sert rüzgarları nerden bulmuşsun
Elden bir ses getirir senden nefes götürür
Karanlıktan bir tutam çekmişsin gözlerine sürme diye
Kırılan dalları görme diye
Yönünü dönmüş bulutlara
Yaprak sarı hazan olmuşsun

...

Denize mavi rengini veren
Sana da vermiş sıcaklığını
Nice kara kışa karşı durmuşsun
Düşünme elinde başka bir çiğdem
Madem yalnız uçacaksın diyardan
Bırak örtsün zevahiri akşamlar
Zaten bir zamanlar yalnız doğmuşsun

DELİ GÖNÜL

Ali PARLAK

Bitti oyun indi perde
Düşünce kalmadı serde
Kendini kor ateşlerde
Yaktın bre deli gönül

Uslanmadın aylar geçti
Küheylanlar taylar geçti
Tren durdu raylar geçti
Baktın bre deli gönül

Gider gibi toy düğüne
Düştün düşmanın ağına
Her gün şeytan ırmağına
Aktın bre deli gönül

Sırça saray gümüş yatta
İsmin pırlanta lügatta
Fakat asıl hakikatte
Yoktun bre deli gönül

Yaptıkların geçti bini
Unuttun imanı dini
Sonunda kendi kendini
Soktun bre deli gönül

EKMEK KAVGASI

Alparslan KILINÇ

Kızma bana. Gönül de koyma. Hele bana küsüp de o sıcaklığını ellerimden çekme. Biz zavallı insanlardan yüzünü çevirme. Bizim kavgamız seninle olabilir mi hiç? Kavgamız kendimizle, birbirimizle. Elimizden düştüğün zamanları unuttun mu? Hemen acele bir şekilde seni yerden almak için ne gayret gösteriyoruz. O anlarda yüzümüz bir suç işlemiş gibi nasıl da kızarıyor. Öpüp başımıza koyduğumuz kutsalımızsın.

Akşam olup, fabrikaların makineleri durduğunda, sokaklardan el ayak çekilmeye başladığında herkeste bir telaş başlar. Sana kavuşmanın telaşıdır bu. Akşamları eve sebze, meyve ya da yolumuzu gözleyen masum çocuklarımıza gofret götürmesek de olur. Çünkü ne yapar eder bir şekilde onların gönlünü alırız. Ama seni götürmezsek olmaz. O akşam evde kızıl kıyamet kopar. Çünkü sensiz sofralarımız boynu bükük kalır. Yeri gelir bir kuru soğanla, bazı zamanlar ise etli yemekler ile ağırlarız seni sofralarımızda. Sen olduğunda bunların bir kıymeti vardır. Sofralarımızın baş tacı olduğunu onlar da bilir.

Hangi buğday ile yapılırsan yapı biliz hep severiz seni. İster açık ol, istersen somun bizim için fark etmez. Yeter ki sen ol. Aramızda kalsın ama en çok elleri nasırlı, beli iki büküm olmuş ninelerimizin, analarımızın ellerine yakışıyorsun. Belki de onlar sana anne şefkatiyle yaklaşır, seni incitmediklerindendir. Tandırın üstüne koyulduğun anda çok uzağında olsak da, o güzelim kokun gelir burnumuza. Pusulasız yerini hemen buluruz.

İnsan yeri gelir her şeyden, herkesten uzaklaşabilir, ayrılabilir. Ama senden asla. Bağlanmışız bir kere sana. Öyle seni bırakmak kolay mı? Biliyorum bu sözüme bir çift laf söyleyeceksin. Ama önce beni dinle, hak vereceksin bana. Evet son zamanlarda doktorlar bazılarıımıza artık senden ayrılma vaktinin geldiğini söylüyor. Doğrudur. Bende eş, dosttan bunları duyuyorum. Ama inan bu sözler sana değil. Nasıl ki kavgamız seninle değil bana kızma dedim-

se, doktorlara da kızma. Hoppa balçığımızın bu dünyadaki en büyük arzusu çok para kazanmak. Bu yüzden bazı kirli eller, kara bağlamış vicdanlar sana katkı maddeleri katarak insanların sağlığı ile oynamaya başladı. İşte doktorların insanlara uzak durun dediği sen olmaktan çıkmış, neye benzediği belli olmayan senin taklitlerin.

Dünyada kaç çeşit millet var sayısını sana tam olarak söyleyemem. Ama şunu rahatlıkla söyleyebilirim ki, dünyada seni en çok seven millet biz Türkleriz. Sorarım sana; dünyanın neresinde malkarna ile birlikte yeniyorsun? Ya gördün mü seni en çok kim seviyor? Dur bakalım daha sana olan sevgimizi anlatan ritüellerimiz bitmedi. Seninle yemini olan kaç millet var? İster küçük çocuklarımız, isterse koca koca adamlarımız olsun. Ne zaman ki karşındakini inandırmak, söylediklerini doğruluğunu pekiştirmek istese hemen senin üzerine yemin edip, “ekmek çarpsın” diyor. O zaman sözlerimizin, sohbetimizin bir geçerliliği, kıymeti oluyor. Şimdi seninle olan sevdamızın büyüklüğüne inandın mı?

Zenginlerin sofralarının da dağdaki bir çobanın çırkınının da vazgeçilmezisin. Zenginin de garibanın da hayatla girmiş olduğu mücadelenin sebebi sana ulaşmak, seni sofrasında baş köşeye oturtmak.

Hiçbir hikâye, roman ve destan seninle olan sevdamızı anlatamaz. Dörtlüklerin ise mısralara yetmez. İlk insanla başlayan sevdamız, son insanla da devam edecektir. O yüzden diyorum ya yanlış anlama kavgamız seninle değil. Seninle olsa olsa sevdamız olur. Ne diyorsun? Gerçi bir şey söylemesen de ne söylediğini bakışlarından anlıyorum. Evet bazı kendini bilmez hoppa balçıklar seni çöpe atıyor. Bunu söyleyecektin değil mi? Biz de onlara kızıyor, hatta onları sevmiyoruz. Son zamanlarda senin kıymetini bilemeyip, seni üzdüysek ne olur bize kızma, bizden yüz çevirme, sofralarımızdan eksilme. Biz sensiz yapamayız.

BİLİYORUM DÖNMEMEYECESİN

Orhan YAĞMUROĞULLARI

biliyorum, dönmeyeceksin
biliyorum uzayacak içimdeki sonbahar
ağaçlar yapraklarını dökcek bir bir
eski bir plak çalacak,
ellerini son kez tuttuğum o metruk tren garında
biraz hüzzam, biraz segah biraz gözlerin
ay yakamozlanacak gözlerinin kuytularında
biliyorum dönmeyeceksin
biliyorum uzayacak içimdeki sonbahar

şimdi saatler ertelenmiş bir sevincin tık takları gibi
gümrah bir yazdan sana doğru savrulan
yılık atları gibi unutuşum sarp patikalarında
hüzne hep uygun adım, acıya rahvan
mavilikleri çoğaltan bir gülüştü gözlerin
yankısını "sen" diye içime hapsettim
bir adam sürekli ıslanacak anılar ormanında
biliyorum dönmeyeceksin
biliyorum, uzayacak içimdeki sonbahar

ve sen özlendikçe içimde çarçabuk büyüyeceksin
ellerin, gözlerin ve mahzun duruşun büyüyecek
büyüyecek bir yaz yangını gibi içime hapsettim özlemin
günler, aylar, mevsimler savrulacak takvim yapraklarında
yaralı bir kuş gibi düşecek ayaklarına kalbim
biliyorum dönmeyeceksin
biliyorum, uzayacak içimdeki sonbahar

ŞİİR VE YAŞAM FELSEFESİ

Kazım GÖK

nedir bu yaşam felsefesi
güneşlenen gölgede bir çılgılık mıdır
yoksa daha ilerisi
sırrı dökülmüş aynadan seken yankı fırtınası mı

ya şiir felsefesi
o da rüzgar toplayan bir elin
çiçek desenli bir uçurtmayı bulutlarda sulaması mı

fısıltılar bile üşenmeden
göç kuşları gibi çekip gidince
sessizlik otağ kurup yerleşince
yere düşen çiçekler lehimlenir mi ateşle donan toprağa
açar mı manolya frezya yasemin
kokular İsa olur diriltir mi ölmüş şairi

ÇOCUKLAR ÖLÜRKEN

Mehmet MEMDOĞLU

İsrail yıllardır, yasadışı yollardan Filistin topraklarını gasp ediyor. Şiddeti sistematik bir şekilde kullanarak, Filistin halkına karşı -özellikle Gazze’de- uyguladığı politikalarla, savaş suçu işliyor. Gazze’de sivil, kadın ve çocuk demeden, vahşiyane bir soykırıma imza atıyor.

Kurulduğu günden -1948- bugüne, Filistin’deki demografik yapıyı Yahudilerin lehine olacak şekilde bilinçli politikalar yürütmekte İsrail; bunun yanı sıra bölgedeki toprakların ve kaynakların kontrolünü de Yahudi İsraililere bırakmakta. Yine uyguladığı baskı ve şiddet politikalarıyla, Filistinlilere ait toprakların Yahudilerin eline geçmesine imkân tanıyan bir sistem oluşturarak, Filistinlileri ölüme terk ediyor.

Bölgede iki devletli barışın önündeki en büyük engel İsrail’dir. İsrail, işgal altında tuttuğu Filistin topraklarında, Filistin halkının insani haklarını hiçe saymakta, bu zulmü yaparken, uluslararası toplumun tepkisini de görmemezlikten gelmektedir.

Filistin nüfusunun büyük bir çoğunluğunu, genç nüfus oluşturmaktadır. İsrail bu genç nüfusu, kendisi için bir tehdit unsuru olarak görüyor. Gençlere ve çocuklara karşı her türlü hukuksuz ve gayri insani uygulamalarla bu potansiyeli yok edip, Filistin’in geleceğe yönelik umutlarını yok etmeye çalışıyor. Bu politikaların sonucu olarak, Filistinli çocukların büyük çoğunluğu, hayatlarında ağır taravmalara sebep olacak uygulamalar ile karşı karşıya bırakılıyor.

İsrail’in Gazze’ye uyguladığı abluka nedeniyle, Gazze halkı insani bir kriz ile karşı karşıya kalmış durumda. Gazze’deki sivil, her gün daha da derinleşen açlıkla mücadele etmek zorunda bırakılıyor.

İnsani yardımların engellendiği Gazze’de açlıktan ve gıdasızlıktan ölen çocukların sayısının arttığı, tedbir alınmaması halinde bu sayının daha da artabileceği ifade ediliyor. Gazze halkı bir yandan açlık ile mücadele ederken, diğer yandan çocuklarının hayatı ve geleceği için çırpınmaktadır.

Havadan yapılan yardımları almak isteyen, masum kadın ve çocukları hedef alarak öldüren İsrail’in zulmüne sessiz kalan İslam Âleminin, Gazze’de açlıktan insanlar ölürken neler hissettiklerini merak ediyorum.

Soru şu:

Gazze’de çocuklar açlıktan ölürken, şaşıla ve bol çeşitli yemek sofralarında, Müslüman olarak, huzuru kalp ile yemek yiyebiliyor muyuz?

SÂRE

İlayda YILDIRIM

Uyan ey Sâre!
Yurdumun topraklarına gömülü,
Şebabet timsali gözlerin.
Öyle bir bakıyor ki
Henüz yeşermemiş zeytin ağaçları.

Uyan ey Sâre!
Deden de bir kâtipti, rençber aileden
Güneşi uğurlayan şehadet şerbetlerini,
Okumayı öğrenemeden sınıfı geçen çocukları
Güneş kuşlarını selamlıyordu yorgun kamışıyla.

Uyan ey Sâre!
Duyulmuyor mu arştaki seslerin?
Kavuştur çocuklarıma beni.
Hamidler Halitler Süleymanlar
Annesiydin ya Kudüs'ün Sâre.

Uyan ey Sâre!
Gebe toprakların Kudüs gibi sürgün
Tarlaların kırbaç izleriyle biçilmiş.
Hilâlî bir dağ, Filistin'e giden trenler
Direniyordu raylar 'İntifada'.

Uyan ey Sâre!
Kardelen kokuyor kanlar dudaklarında
Bu miskle kaybediyor insanlık, savaşını.
Sessizliğinde Esmâyı Hüsna'yı okuyordun
Vardığın rükûlarda diriliyordu Filistin.

Uyan ey Sâre!
Yaraların üzerinde acımadan yürüyordun
Serçeden korkan dârî ekemez atfıyla.
Tüm yıkıntılar içinden direnişinin ihtiyatı
Ramallah'tan, Kudüs'ten, Gazze'den doğuyordu.

Uyan ey Sâre!
Mahlûkatın zağarlığı okunuyor bu beldeden
Zulmün âbâdı, irticanın manasıdır sükûnet.
Celile'de kalacak nebiler hatırı
Sayfalarca okunacak, Kudüs neşatı.

Uyan ey Sâre!
Zulme rıza zulümdür, hasmıyım zalimin.
Filbahri açacak mukaddes topraklar, müsterih ol.
Uyan ey Sâre, unutma!
La tahzen!!
İman oldukça, imkân hep olacak.

SÂKİ

Seçkin ÜRKMEZ

Sussam da susuzluğum suya akseder sâki
Görmezler katresinde umman rakseder sâki

Sen dolu kadehini kanmak isteyene ver
Yanmak isteyen cana boş kadeh yeter sâki

Manasını bilmeyen bu derde derman arar
Bilseler ya o deva en büyük keder sâki

Koşulsuz teslim olan ateşte canın bulur
Ten kafesini kıran canana erer sâki

-Su da susar- mı dedin bu susuzun nârına
O vakit Mecnun neden çöllere düşer sâki

GECE VE HÜZZAM

M. Nihat MALKOÇ

bir gün batımı sonrası sancısı
gece hüzzam fısıldıyor...
haz/anın ayva sarısına

bahçelerde figan ederken şeyda bülbül
kelimeler sıtma nöbetinde
hıçkırıklar boğazda düğümlü

dönüp ardına bakmayan kuşların
kursaklarında acı ve hüznün
hanendeler düne mahpus

zaman öğütürken hatıraları
dar vakitlerde bir değirmen misali
yaz düşülür mevsimlerden

aynaların sırrı dökülürken
her gece, bir kalp ağrısıyla gelir
tuz buz olur eski kadehler

zamanın sağır kulakları umarsız
yüreğe kancalı iğneyle tutturulmuş...
harfler bir kurşun kadar ağır

dil sussa da susmaz deli yürek
sözün bit pazarına düştüğü bu demde
karakışta yalnızlığı yorgan eyler meczup

yaprağın dala veda vaktidir...
köklerin âhı göklere yükselirken
keşkeler kıymık misali kanatır

TEK VÜCUT ÇÖZÜM

Nilüfer AKINGÜL

Her insan kendisine takdir edilen hayatın imtihanını ya kaybederek ya da kazanarak yaşamaya devam ediyor. Rızık da nabız da nefes de ind-i ilâhîde ne kadarsa; ne bir fazla ne bir eksik ecelini bekliyor. Bizler tabii bu zaman sarmalında hayatımızı idame ettirirken sosyal bir varlık olmamızın ve düşünme kabiliyetimizin gereği, daha doğrusu insan olmanın vücubiyeti; bireysel sorunların yanısıra sosyal sorunlara da çözüm arama çabasında olmalıyız.

İnsanı belirli bir kıvamda yaratan, ona kendi ruhundan üfleyerek Hay ismi ile can veren ve Mülk suresinde "Yaratan bilmez olur mu hiç, o latiftir habirdir." diye buyuran Allah Azze ve Celle, insanı yaratırken kendine, meleklerin "Yeryüzünde kan dökecek kimseleri mi yaratacaksın?" demelerine istinaden "Ben sizin bilmediklerinizi bilirim." demesi muhakkak ki bizleri her anlamda "Vardır Allah'ın bir muradı." demeye sevk ediyor. Ancak bu teslimiyet bizleri, olan ya da olması muhtemel sorunlara duyarsız kalmaya sevk etmemeli. Ortada aşkar bir sıkıntı, sorun, dert var ise muhakkak surette hepimiz farz-ı kifaye nispetinde mesulüz. Toplumun dertleri ile dertlenmeyenler, toplumun başına dert ve bela olan bireylerdir. Bugün "Bana dokunmayan yılan bin yaşasın" mantalitesiyle hareket edenler, yarın o yılanın zehrini kendi damarlarında hissettiklerinde iş işten geçmiş olacaktır.

Onun içindir ki ayık ve uyanık olmaktan başka hiç bir çaremiz yok. Dünyanın alev alev yandığı, zulmün arkasında saf tutan zalimlerin omuz omuza gövde gösterisi yaptığı, tabiri caizse global ayinlerle insanların toplu kurban edildiği ve çaresizliğin ayyuka çıktığı bir çağda evet; ayık ve uyanık olmaktan başka bir çaremiz yok! İnsanlığın insanlıktan bihaber olduğu, dindaşların birbirlerini tekfir ettiği, hatta ve hatta çekirdek ailelerin içinde süregelen düşmanlık kendini yok etmeye güdümlü, şer odaklı güçler tarafından tarafımıza kurulmuş büyük bir tuzaktır. Mesela bu tuzaklardan biri de sosyal medyanın bilinçsizce kullanımı diyebiliriz. Unutmayalım ki nur ile zulmetin dünya üzerindeki süregelen kapışmasında, hayır ile uğraşmaktan alıkoyan her şey şerre hizmet etmektedir. Şöyle ki her şeyden önce insanın en kıymetlisi canıdır, canın en kıymetlisi ise zamanıdır. Zamanı elinden alınan ya da çalınan kişinin mağduriyetini hiçbir şey gideremez. Bir hadis-i şerifte Peygamberimiz (s.a.v) "Allah yüz çevirdiği kulunu boş işlere salar." buyurmaktadır. Boş işin mahiyeti ise, dünya ya da ahirette bir anlam ve fayda vermemesi olarak yorumlanmaktadır. Demek ki her daim malayani işlerden uzak durmak Allah ile irtibatımızla direkt orantıdadır.

İnsanlık adına olumlu anlamda çaba sarf etmek ise ilk başta kendimizi keşfetmekle başlar. Parçadan bütüne doğru ilerlerken aslında nereye gittiğinizden eminseniz nerede kaldığınızın pek de bir önemi yoktur; kendinden emin olanın her adımı bir menzildir nihayetinde. Tam aksi; nereye gittiğinizden emin değilseniz nereye vardığınızın da aynı önemi yoktur; acabalarla yola çıkanlar menzile varsalar da kesinlikle kayıptırlar. Onun içindir ki niyet her daim net olmalıdır ve niyet her zaman bilindiği üzere amelden önce gelmektedir. Olayın diziliminde çekirdekte niyet olsa da nihayetini hususiyetle amel belirler. Bundan mütevellit olayları sorunsal bazda bütüncül olarak değerlendirmek, sorunları gidermek açısından elzemdir.

Mesela bir genç erkek, iki genç kızı satırla katledip surlardan attı haberi, lokal değil genel bir sorundur. Suçu o katil ile kısıtlamak, yasal prosedür olarak mümkün görünse de her halükârda manevi kriminalde hepimizin gücü nispetinde parmak izi olabilir. Katilin kendi canına kastı ile suçlu cezai işlem açısından ortadan kalksa da bu suçun var olduğu gerçeğini değiştirmez. Belki dinlediği müziklerden tutun da izlediği filmin senaryoları ve daha nice örneklendirmelerle sosyal ağda var olan her ilmek bu kaçıkta sorumlu?

Bir insanın, hele bir de müslüman bir insanın; sosyal ahlak bilinci ile toplumu ıslah çabası muhakkak surette gelişmiş olmalıdır. Zira "Komşusu aç iken kendisi tok yatan bizden değildir." buyuran Peygamberimiz müslümanların birbirlerine karşı olan hissiyatlarını bütün bir vücuda benzeterek tasvir etmiş ve bir uzvun başına gelen bir dertten dolayı tüm vücudun rahatsız olması, acı çekmesi gerektiğini bizlere tenbihler mahiyette öğretmeye çalışmıştır. O ağrılara, hastalıklara kısmen geçici çözümler getirilmesi ya da görmezden gelinmesi, çoğu zaman maalesef cana kast eden hastalığın ilerlemesine zemin hazırlayabilmektedir. Ve yine bir hadis-i şerifte:

«Allah'ın çizdiği sınırları aşmayarak orada duranlarla bu sınırları aşip ihlal edenler, bir gemiye binmek üzere kura çeken topluluğa benzerler. Onlardan bir kısmı geminin üst katına, bir kısmı da alt katına yerleşmişlerdi. Alt kattakiler su almak istediklerinde üst kattakilerin yanından geçiyorlardı. Alt katta oturanlar: "Hissemize düşen yerden bir delik açsak, üst katımızda oturanlara eziyet vermemiş oluruz" dediler. Şayet üstte oturanlar, bu isteklerini yerine getirmek için alttakileri serbest bırakırlarsa, hepsi birlikte batar, helak olurlar. Eğer bunu önlerlerse, hem kendileri kurtulur, hem de onları kurtarmış olurlar.»

Ve evet, hepimiz ya evde ya mahallede ya ülkede ya dünyada bir gemideyiz. İnsanlık adına insanlığa sahip çıkmamız hepimizin lehine ve menfaatine olacaktır.

Kurtulmak ve kurtarmak dileği ile vesselam...

---- o O o ----

"Ben eskiden zannederdim ki bir türlü şiir vardır. Başka türlü şiirler alışılmış vezin ve kafiyeler içinde söylenmiş bir takım lâflardan ibarettir ve tamamıyla acemice sözlerdir. Şimdi yavaş yavaş anlıyorum ki birkaç türlü şiir vardır. Esasen sanatın ne olduğunu bilmek istidadiyla dünyaya gelmiş insan da pek azdır. Dikkat ettim. Bunlardan bazıları bir türlü, bazıları başka türlü şiiri seviyorlar. Demek ki her türlü şiirin yazılmasına müsaade etmek lazımdır. Zira şiir de, sanat da hürriyete dayanıyor. Sanatın mevzularını tahdit edilince yahut emirle şiir yazdırılınca sanatın kökü kuruyor."

Yahya kemal Beyatlı

BİTKİSEL HAYAT (Öykü)

Nida Başak TÜRKMEN

Fevziye Hanım yeğeni Rıza'ya armut zamanı telefon eder, Rıza'nın armutları toplatmasını ve toplanan armutların bir kısmını köy eşrafına dağıtmasını, sonra da kalan birkaç kasayı kendisine ulaştırmasını isterdi. Paraya ihtiyacı olduğundan değil ancak rahmetli eşi Mustafa Bey armut vaktinden az evvel köye gider bahçesini sular, ağaçların bakıma ihtiyacı olanlarını tespit eder; varsa ilaç, gübre ihtiyaçlarını karşılar, armutları Rıza ve toplamaya gönüllü birkaç gençle toplar, herkese bir poşet armut verirdi. Kalan armutlardan bir kısmını konu komşuya dağıtır, geri kalanını kasalarla şehre kadar taşır, o haftanın ilk kurulan pazarında satılığa çıkarırdı. Armutlar baba yadigarı olduğundan "Çok insan kursağına değsin oğlum." diyen babasının öğüdüne layık olmaya çalışır, ticari geliri önemsemezdi. Ne kadar çok insana ulaşırsa o kadar sevinir, rahmetli babacığının haberdar olduğuna inanırdı. Eşi Fevziye Hanım'a armuttan kazandığı parayla çocuklara ne alalım diye sorar, Fevziye Hanım'ın aklına ne gelirse söylemesi üzerine armut parasına o şey alınır, mahalle çocuklarına dağıtılırdı. Armut zamanı okulların açılmasına denk geldiği vakit Fevziye Hanım, çanta, ayakkabı, mevsimlik mont, kalem, defter sıralamasından hangisi aklına gelirse söyleyiverir, rahmetli Mustafa Bey bu paraya üç tane alınır, beş tane alınır demeden üstünü cebinden tamamlar karısının söylediği şeyi aynı gün hazır ederdi. Karşı apartmanın ikinci katında oturan muhtar Bekir Bey'e armudun parası hazır olduğunda, "Bekir kimin neye ihtiyacı varsa dağıtıver." diyerek, mahallenin çocuklarını hoş ederdi. Mustafa Bey öleli dört yıl olmuştu. Birlikte covid-19 salgınına yakalanmışlar, hastalıklarının ikinci gününde akşam vakti gelen ambulansla hastaneye kaldırılmışlardı. İki gün aynı odada kaldıktan sonra, Mustafa Bey eşi Fevziye Hanım'dan ayrı yoğun bakıma götürülünce Fevziye Hanım'ın iyileşmeye duran bedeni iki gün zorlanmış ancak hastalığı yenmiş ve evine dönmüştü. Mustafa Bey'se yoğun bakımda kalışının sekizinci günü hayata veda etmişti. Eşinin ölüm raporuna uzun uzun bakmıştı Fevziye Hanım. "Bulaşıcı hastalık" yazan ölüm sebebi onun için ayrılığın başlangıcı olmuştu.

Rıza amcasının vefatından beri her armut zamanı yengesinden gelen telefona alışık olduğundan, o gün armut bahçesini yengesine rapor etmiş, "Hüseyin'le Mehmet gelecek yenge, geçen seneki gibi anlaştık. Bu yıl iki ağaçta böceklenme olmuş, onların armudundan pek hayır yok." Fevziye Hanım telaşlı bir ifadeyle: "Aman Rıza! İlaçlasaydın diğerlerine sıçramasın." Rıza, kendinden emin bir şekilde: "İlaçladım yenge, yok o ağaçlar mesafeli birbirine. Tamam yenge sağlıcakla." diyerek kapatmıştı telefonu. Rıza, yengesiyile konuştuktan dört gün sonra, armutları minibüsün kasasına koymuş, kendisi getirmişti. Fevziye Hanım armutların her zamankinden fazla olduğunu görünce şaşırmış, Rıza'ya: "Oğlum konu komşu yemedi mi? Dağıtmadın mı?" demişti. Rıza, "Yenge hem dağıttım hem de ayırdım. Yine de çok kaldı." deyince Fevziye Hanım'ın içi rahat etmişti. Rıza indirdiği armut kasalarını bahçeye yerleştirmiş, üzerlerine bir muşamba germiş, yarın kurulacak pazarda satılmak üzere armutları hazır etmişti. Fevziye Hanım bir gün önceden haşladığı fasulyeden yaptığı kuru fasulyeyi, yaptığı tereyağlı pirinç pilavını Rıza'nın önüne koymuş, mutfak camından dışarıya bakıyordu. Yağmurluğunun iki yakasını rüzgârın gücü yüzünden kavuşturamayan bir adam gördü. Islanmamak için hızlı hızlı yürüyor, bir yandan da iki yakasını kavuşturmaya çalışıyordu. Hızla geçen bir ticari taksinin yaşlı bir çiftin üzerine su sıçrattığını, kadının eteklerine bakarken adamın bastonunu kaldırıp taksinin ardından bir şeyler söylediğini gördü. Tam karşı binanın üzerinde asılı duran büyük reklam afişine takıldı gözü "Kampanyalı Satışlarımızda İade Ve Değişim Yoktur." yazıyordu. Altaki mağazanın reklam afişiydi belli ki. Yağmur damlalarının muşambanın üzerine düştüğü geldi aklına. Rıza'nın açtığı televizyonun sesiyle irkildi. Yemeğini yemiş temizlenen tabakları üst üste koymuş. Televizyonu açıp oturmuştu Rıza. Televizyon kanallarını hızlı hızlı geçerken, köyden yengesine vefat edenleri, hastanede yatanları, doğum yapanları anlatıyordu. Ertesi sabah Rıza üzerlerine muşamba serip ettiği kasaları minibüsün arkasına yükledi.

Fevziye Hanım sırtına aldığı yeşil ekoseli şal, siyah deri çantası ile evden çıktı; küçük minibüsün ön koltuğuna yerleşti hadi bakalım rastgele Rıza dedi. Pazarda Fevziye Hanım caminin önündeki kaldırımın hemen yanına kasaları koyar, kendisi de duvarın dibindeki banka otururdu; hemen yanındaki tezgâhta kavun karpuz satıcısı Selahattin'in terazisini kullanırdı. Rıza kasaları ve yengesini yerleştirip Selahattin'le selamlaştı ve köye dönmek üzere çıktı. Fevziye Hanım Rıza'ya veda etmek için kalktığı sırada elektrikli engelli aracını kullanan bir kadının tekerlekli sandalyesi ile yanaştığı armutlara omzundaki şalı banka bırakarak hızla attığı iki adımla armut kasalarının önünde durdu, 35 lira dedi. Kadın 2 kilo armut istedi. Fevziye Hanım eteğinin arkasını sağ elinin ayasıyla dizlerine doğru sıkıştırdı ve yere çömeldi poşete armutları teker teker koydu, gözü kendisinde olan Selahattin'e bir şey demeden uzattı poşeti. Selahattin armutlardan ikisini çıkardı, burası 2 kilo dedi. Müşteri kadına doğru ben yardımcı olayım abla deyip kadının elektrikli makinenin altında gösterdiği sepete poşetin saplarını bağlayıp koydu. Fevziye Hanım iyi günler diledikten sonra bir süre arkasından baktı kadının. Arka arkaya gelen birkaç satıcı armudun bir kasasını bitirmişti vakit öğleye yaklaşıyor, cami cemaati yavaş yavaş camiye giriyordu. Fevziye Hanım kaç lira armut sorularının birkaçına cevap vermiş, cami çıkışı cemaatten birkaçının armut satın alacağı hissine kapılmış, oturduğu bankta namazın bitmesini bekliyordu.

Gelip geçeni izleyen Fevziye Hanım göğsünde önce ince bir sızı hissetti. Elini göğsüne götürdü Selahattin demek istedi önce; sesi çıkmadı, usulca iniltisi duyuldu. Bulunduğu banka yığılmıştı. Gözlerini birkaç saat sonra açtığında ellerinin üzerine takılmış kablolar, başında sürekli damlalar akıtan serumlar ve oksijen maskesini fark etti. Ne olduğuna anlam veremedi, çevrede kimse görünmüyordu. Yanındaki yatak boştu; o da iki kişilikti. Cam kenarındaki yatağa yerleştirilmişti. Başını kaldırıp odanın görünmeyen kısımlarına bakmak istediğinde boynunda bir acı hissetti, yastığa başını yeniden koydu, karşısındaki koltukta siyah deri çantasını ve şalını görünce armutları hatırladı. Kapıdan giren Rıza'ya seslendi. Rıza, yengesinin sesini duyar duymaz yanına koştu: "Çok şükür açtın gözlerini." dedi. O vakit öğrendi beş gündür hastanede kaldığını, aklından yine kasada bekleyen armutlar geçti.

Fotoğraf: Recep ŞEN
Mardin Latifiye Camii'nden

SONBAHAR

Ayşe ARSLAN

Kimin bu kırıışık yüz
Elleri titreyen yaşlı
Her yer sarıya boyanmış
Bu ağaclar neden cırılçıplak

Sahi buz kesti nefesim
Neden soğuk bakışların
Ya dışarısı
Hiç ısıtmıyor güneş
Ve gülüşün, tadın, tuzun kaçtı diyorlar

Bükülmüş belin
Çekilmiş bir de suyu ağacların
Kupkuru tenin
Kupkuru ağaclar
Zaman kıvrılıyor
Son dönemeçtesin diyorlar

An su gibi aktı geçti
Gönlümün hevesi de
Hiç aramadım güzellik
Ama severdim baharın rengini
Ölüm girdi koynuna toprağın
Ayaz düştü yüreğime

Uyku vakti bahar için
Varlığı yeniden diriltmek için
Yokluğun düşünde
Ya ölüm insan teninde

BU KÖY Nuray DOĞAN

Dağların arasında ensesinde yalnızlığın uğultusu,
Çıkmaz sokakların mührüyle karanlığın kuytusunu,
Bu köy çıkırık seslerinin hıçkırığında,
Ağlar, karalar bağlar, boğum boğum sesi,
Gözleri düğüm düğüm, bağı hüznün rengi,
Kar eksilmez damında, soğuk; iliklere kadar ayaz,
Bebelerin vaveylası anaların kulağında avaz,
Ezan sesi alır sessizliğini, şimdi vakti namaz,
Dimdik kıyamda, gül esintisi rahatlar nefesi,
Gözyaşı, hasretliğe ayna, dilinde niyaz,
Her evden yükselir dualar, anar şehidini,
Kiminin evladı, belki babası, can yoldaşı, eşi...
Bu köy ıssız, söküldü kemiği, tırnağı, dişi,
Ah anaların sağ olsun vatan, deyişi...
Alnındaki çatık çizgi, ciğerinin ismi, can paresi,
Tesellidir balasının gülümseyerek gidişi...
Penceresinde gözyaşı buğu, çeşmesinde Kevser ,
Gergefinde ay yıldızı, nakışlıdır damla damla,
Donuk bakışlar, o mübarek ellerde al kına,
Selamlar beyaz göğü, yer kırmızı, Allah bir
Dilinde Ağustos'un harı o mübarek zafer,
Mehter olur, semada coşkuyla tüter,
Bu köy tekbir sesiyle bayrak olur dalgalanır,
Kıyamete kadar toprağa mührünü vurur.
Değirmende ince ince öğütür acısını,
Vatan, diye diye, küplere basar feryadını,
Davut' un ateşinde, narın içinde dağlar yarasını,
Sonra susar, sessizliğe dalar, uzaklara bakar...
Dönmeyecekler, ama bilir ölmeyecekler,
Bu köy Çanakkale'nin girdabında geçilmez,
Sakarya'nın meydanında çiğnenmez,
Antep'te eğilmez, Maraş'ta bükülmez,
Dumlupınar'da şahlanır, bayrağı indirmez...
Sessizliğinde Sütçü İmam'ın duası sarılı,
Tek kurşunla Hak Nebi'nin yankılanır sedası,
Nası yedi düvele Anadolu olur, ezele uzanır,
Bu köy bir ölür, bin dirilir tohum tohum saçılır,
Her bucağında vatan yeşerir öbek öbek,
Can pahasına inmedi o al bayrak, inmeyecek
Bu köy sessizliğin içinde koskoca bir yürek.
Tarihe şanla kazındı imrenilerek...

GURÛB-U ŞEBÂB

Berat SALUN

Sen ey garbın evlâdı semâda hür bulutsun
Bense enkâz annelerinin giryânında yağmurum
Sende göğün mavisini boyayan şu bahârın
Her rengine hicrânda kimsesiz bir mezârım
Gri peçeye örtünmüş şehrimin semâsı
Çehresinde ne bir bulut ne bir kuşun sadâsı

Her zerresine bulanmış ölüp gitmiş nazarlar
En mehâbetli gözler bile müsterih bir an ararlar
Bombaların agûşunda şebâbımın gurûbu
Bu ne ihtişâm ne azâmet ki nice kansızın gururu

Tek rengim kırmızı, ben bu berhava şehrim
Sana ise rengârenk nice vaadi var dehrin

Öksüz yetim gözlerimde terennüm eden damlalar
Bombalarla âhenklenen nağmelerimi çalarlar
Nice heyecânı hayâtın rakseder kalbinde
Benimse barut dolu kalbim bir mevtânın fevkinde

Gazze'nin cibâlinde nice zulmün ezâsı
Eteklerinde yankılanır şerefin namusun selâsı
Sîmânı bürüdüğün bu inatçı zalim zulmetin
Elbet fecr ile nûr olur ey mevkûf Filistin'im

Tek rengim kırmızı, ben bu berhava şehrim
Sana ise rengârenk nice vaadi var dehrin

SEYR-İ ÂLEM KÖŞESİ

Fatma SÜMER

Sadece Yapraklar Düşmedi Toprağa

Cezaevi...

Bu kelimenin telaffuzu bile ürpertiyor insanı. Nice acılara, haksızlıklara, zulüm, işkence, adaletsizlik ve canlara mâl olmuş bir yer. Ardında gözü yaşlı nice analar, babalar, yetimler, sevdalar bırakan bir yer. Ve bu yerle özdeşleşmiş bir tarih, 12 Eylül... Sadece bir tarihten ibaret değil. Ülke adım adım ekonomik sıkıntılara sürüklenerek siyasi istikrarsızlıklara sebep olan kapitalist güçlerin önünü açmak için yapılan bir darbeyle demokrasinin kaldırılıp, antidemokratik bir sistemle askeri gücün ülke yönetimine el koyduğu bir gün... Yaşanan acılar, demokrasinin yok edilişi ve birçok yönüyle ülkenin alnına çalınan bir kara leke. Tüm bunlardan bahsedildiğinde sahte bir sağ-sol çatışması çıkarılarak, farklı düşünce ve görüşler bahane edilerek yüz binlerce kişinin tutuklandığı, işkence gördüğü, birçok hak ve özgürlüklerden mahrum edildiği, en acısı da idam edildiği yer; Ulucanlar Cezaevi geliyor akla. Evet, anlaşıldığı üzere bu yazımda burayı anlatacağım sizlere. İçimizi burksa da ibret almak üzere yakın tarihin sayfalarını birlikte aralayalım.

Cumhuriyetin ilanından iki yıl sonra, ülkenin ilk cezaevi olarak Ankara'nın Altındağ ilçesinde açılmıştır Ulucanlar. Sanırım açıldığı zaman kimse daha sonra ne denli acılara, işkencelere ve infazlara mesken olacağını tahmin etmemiştir. 81 yıl kullanıma açık kaldıktan sonra 2006 yılında kapatılmış, binanın

yıkılmasını istemeyen belediyenin restore etmesiyle başka bir kimlik kazandırılarak tarihin acı sahnelerine ettiği şahitliği bir ibret levhası olarak sürdürmesi için 2011 yılında müze olarak ziyarete açılmıştır.

Yine bir Ankara ziyareti sırasında, Tacettin Dergâhı ve oradaki büyüklerimizin kabirlerini ziyaret ettikten sonra birkaç km uzaklıktaki Ulucanlar'a ulaştık. Araç park etmek için oto park ve cadde kenarlarında alternatif yerler bulmak mümkün, ancak öğleden önce gitmeniz işinizi daha kolaylaştıracaktır.

Bahçe kapısına doğru yürürken sıra dışı bir kalabalık dikkatimizi çekti. Takım elbiseli beyler bayanlar... Neyse diyerek ilerlemeye devam ettik. Daha cezaevi bahçesine adım atar atmaz o garip ürperti kaplayıverdi içimi. Bu garip hisle makul bir fiyat olan ücretlerimizi ödeyip gişe işlemlerini yaptık. Alçak bir kapıdan girip yine alçak tavanlı dar bir koridordan geçerek cezaevi içerisine girdik. Geçtiğimiz bu koridor daha girer girmez içimdeki o tarifsiz duyguyu ikiye katladı. Sağında daha sonra anlatacağım koğuşların avlularına açılan boydan boya demir parmaklıklarıyla soğuk bir görünümü olan kilitli kapılar, yine solunda üst kısımlarında daracık sürgülü görüş pencereleriyle kilitli kapılar olan üstü açık devriye yolu diyebileceğimiz bir yerden yürüyoruz. Yolun sonunda demir parmaklıkların hâkim olduğu görünümü ile kantin bulunmakta. Sağ taraftaki kapıdan iç bölüme geçince güneye doğru uzanan geniş bir kori-

dor ve koridorun kuzey ucunda iki odalı, iki katlı üzerinde gözetleme kulesi olan önemli isimlerin kaldığı Hilton denilen bölüm karşılıyor bizi. Bu ismi alış sebebi ikişer katlı üçer ranza bulunması olacak ki 200-300 kişilik koğuşların yanında gerçekten lüks kalıyor olmasıdır muhakkak. Hilton'un karşısında ziyarete açık olmayan, içinde bir rahle eski halı ve seccadelerin olduğu mescit bulunmakta. Yine Hilton'un hemen solunda soğuk yüzlü demir kapıdan girince küçük bir bölümde masa başında oturan mumdan yapılmış gerçekçi bekçi heykeli, üzerinde ürpertici zincirlerin bulunduğu yeni bir demir kapıdan tecritlerin bulunduğu daracık bir koridora geçiyoruz. Belki de cezaevinin en ürpertici yeri burası. 50 cm bile olmayan pencereleri gün ışığı almasın diye demir saclarla kapatılmış. Hoparlörden yansıtılan her bir hücrede yapılan işkencelerin ses efektleri çınıyor duvarlarda. Nasıl adlandıracağımı bilemedi-

ğim bir his kaplıyor içimi. Dar koridorun sonu yine bir demir kapıyla merdiven boşluğuna açılıyor. Ancak üst katta bulunan hücreler de ziyarete açık değil. Buradan tecrit odalarının arkasından dolaşan devri-

ye yolunun kenarını çevreleyen yüksek duvarların üzerindeki cezaevinin geçmişine dair fotoğrafları gözlemleyerek yine hücrelerin girişine dolanıyoruz. Sol taraftaki ikinci demir kapıdan 4. koğuşun avlusuna giriyoruz. Ne çok dar ne çok geniş diyebileceğimiz avluyu geçerek koğuş binasına girdiğimizde kısa koridorun sol tarafında mutfak ve onunla iç içe tuvaletler, sağ tarafında iki katlı yaklaşık yirmi ranza bulunmakta. Hemen soldaki tahta masaya ve ranzaların üzerine mahkûmları modelleyen gerçekçi mumdan heykeller yerleştirilmiş. Koğuşun ortasında kocaman bir teneke soba, duvara asılmış birkaç kıyafet, incecik yatakların üzerine serilmiş tüysüz battaniyeler, duvarlara çizilmiş resimler ve kapının tam üzerine yazılmış öğüt niteliğinde bir yazı; "Taş taş laf taşımaya."

Ziyaretçi olarak burada olmak bile ürpertiyor insanı. Soğuk duvarların arasından çıkıp beşinci koğuşun avlusuna geçiyoruz. Avlunun ortasında tek başına boy vermiş bir ağaç bile buradaki yalnızlığı çağırıştırıyor bana. Demir kapıdan soğuk duvarların içine girdiğimizde duvardaki o dönemlere ait tutuklama, ceza ve infazları konu eden gazete haberleri ilişiyor burada da gözüme. Burada da diyorum çünkü şimdiye kadar dolaştığımız bölümlerin avlu ve koğuş duvarlarında resimler ve gazete haberleriyle dönemde yaşanan olaylar aktarılmaya çalışılmış bu güne. O dönem insanlar nasıl düşünce, inanç, kültür ayırt edilmeden adaletsiz bir şekilde yargılanıp buraya kapatılıp ceza verildiyse bugün burayı ziyaret edenleri gözlemlediğimde görüyorum ki, düşünce, kültür, yaşam tarzı gibi sıralanabilecek daha birçok konuda farklı kişiler aynı duygu, düşünce ve hüznü yaşıyor içlerinde. Ve koğuşun karşı duvarlarında sararmış dökülmüş kireç badananın üzerine çizilmiş, parmaklıklar arkasına özgürlüğü taşıyan bir Türk Bayrağı ve

üzerinden yazılmış iradeyi ve ruhu kamçılayan, diri tutan bir cümle; "Özgürlüğünü kaybettin onurunu kaybetme!"...

Bu koğuştaki da özgürlüklerin asılı kaldığı ranzaların arasında dolaştıktan sonra 6. koğuşa geçiyoruz. Burası da aynı büyüklükte, yine ranzalar ve teneke soba ile dekor edilmiş ancak önceki iki koğuştan farklı olarak cam korunaklı stantların içinde mahkûmların kullandığı eşyalar sergilenmekte. Ranzaların üzerinde özgeçmişleriyle birlikte o koğuştaki yatan mahkûmların fotoğrafları arasında Necip Fazıl Kısakürek, İskilipli Atıf Hoca, Osman Yüksel Serdengeçti, Bülent Ecevit gibi bilindik isimleri görmek bir yandan hüznümü bir yandan da tefekkürümü daha da derinleştirdi. Çünkü bu ülke güçlü bir ülkeydi ve "böl, parçala, yut" tekniğini uyguluyorlardı. Bunun için kim olduğunuzun ne yaptığının, ne düşündüğünüzün bir önemi yoktu.

Ziyaretimize disiplin hücrelerine açılan alçak ve dar bir kapıdan devam ediyoruz. Neredeyse pencere kepengi kadar küçük demir kapılar ve yan yana sıralı daracık beton hücreler... İnsanı turistik bir gezi yaparken bile bu denli etkileyen bu parmaklıklar ve soğuk yüzlü duvarlar acaba burada tutuklu olarak kalan insanları insafsız, vicdansız değer yargılarını kaybetmiş insanların maddi manevi işkenceleri karşısında nasıl derinden etkiledi...

Bu dar koridora yansıyan arka kısımdaki kapının ışığına doğru yürüyerek küçük bir avluya çıktık. Çıktığımız kapının hemen sağ tarafında hamam ve çamaşırhanenin kapısı bulunmakta. O döneme ait çamaşır kazanları ve hemen sağında hamam. Burasının cezaevi atmosferinde bulunuyor olması insanın burada kişisel bakımla rahatlayabileceği düşüncesine engel oluyor. Bu düşüncelerle tekrar küçük avluya çıktık.

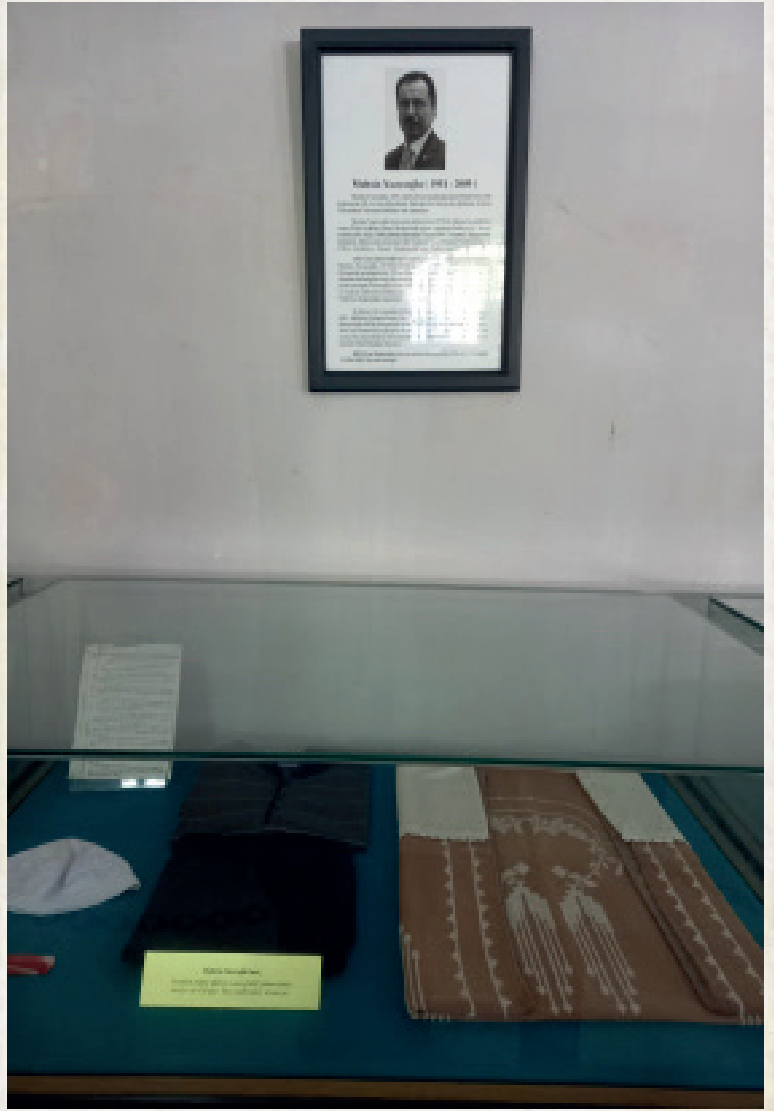
En başta sıra dışı bir kalabalığın olduğunu söylemiştim. Hücrelerin olduğu bölümde artan kalabalık burada daha da arttı ve neredeyse adım atacak yer kalmadı. Bir sonraki avludan gelen sunum seslerinden anladık ki bugün 12 Eylül'dü ve burada bir anma töreni var. İç avlu 2. koğuşun avlusuydu. Daha önce film platosu olarak kullanılan 2. koğuş 2018 yılında ziyaret edilen bölümler listesine eklenmiş. Avludaki yüzlerce kişilik kalabalık arasından zor da olsa geçerek içeriye girdik. Girişteki küçük antreyi çay ocağı olarak kullanmışlar. Tahta raflara dizilmiş metal tabaklar, çaydanlıklar, bardaklar, fincanlar ve elinde çaydanlıkla çay dolduruyor şeklinde tasvir edilen bal mumu heykel. Sağ taraftaki koğuş kapısından kalabalık ziyaretçi topluluğunun arasına süzıldük. Burası müzenin en fazla eşya sergilenen bölümü olarak çarpıyor gözüme.

Duvardaki bir resim ve hemen altında sergilenen eşyaları görünce bir düğüm oturuyor boğazıma. Bu vatan, bu bayrak, millî, dinî ve manevi değerleri için mücadele etmiş, bu yolda çile ve işkence çekmiş, yine bu yolda hain bir komplo sonucu hayatını kaybetmiş Muhsin Yazıcıoğlu... Buruk bir ruh haliyle gözlemlemeye çalıştığım koğuştaki daha birçok önde gelen siyasi isimlerin ve mahkûmların özel eşyaları, okunan kitap ve Kur'an-ı Kerimler, mahkûmların el yazısıyla yazılmış mektupları, telgraf, daktilo gibi yönetim birimine ait eşyalar ve bunların yanında tutuklularda kullanılmış kelepçeler, zincirler, prangalar... Burada da ranzaların üzerinde ve arasına kurulmuş tahta masaya ve konuşlandırılmış mahkûmların tasvir edildiği, gerçekçi görünüm-leriyle bal mumu heykeller.

Yoğun bir siyasi ziyaretçi kalabalığının ve onları takip eden basın mensuplarının arasına da bile duygu yoğunluğundan yutkunuyor insan. Çok ayrıntılı olamasa da yeterince gözlemledikten sonra geldiğimiz yönden kalabalığı yara yara yönetim binasının arka kısmındaki boşluğa çıkıyoruz. Burada sinema salonu ve dinlenmek için kafeteryaya çevrilmiş bir bölüm bulunmakta. Çıkışa doğru ilerlerken dar bir koridora karşılıklı dizilmiş bir metre kareden daha dar, karşı tarafı göstermeyecek kadar sıkı tel örgüyle kaplanmış küçük bir penceresi olan kapalı görüş odaları çıktı karşımıza. İnsan bu küçük ürkütücü pencerenin bir yanında olduğunu düşünüyor istemsizce. Ama ne yanında olursa olsun bir şekilde yüreğini acıtmış o insanların bu pencereler. Diyeceksiniz ki, burası cezaevi. Yani suçluların cezalarını çektiği yer. Oysa unutulmaması gereken bir şey var ki cezaevlerinde hele ki burada suçsuz yere yatmış onca insan var. Bunun yanı sıra birçok suç işlemiş cezaevinde olması gerekirken dışarıda, toplumun içinde dolaşan da bir yığın insan. 12 Eylül'le özdeşleşmiş Ulucanlar'ın ise bu konuda kabahati büyük. Görüş odalarının hemen önünde kurulu olarak sergilenen darağacı ve yanındaki idam edilmiş tutukluların listesi, içinde bulduğum karmaşık ve acı duyguyu ikiye katlıyor.

Bahçe kapısından çıkarken geriye dönüp tekrar bakıyorum. İçimde acı, hüznün, öfke, hayret ve tarif edemediğim daha bir çok duygu. Manidar bir güne rastlayan ziyaretimizden aşırı kalabalık-

tan dolayı çok haz alamadık. Başka bir gün daha sakin ve dingin tekrar bir ziyaret daha yapmayı kararlaştırdıktan sonra Ulucanlar'ı ardımızda bırakarak yolumuza devam ettik.

Tarihi "tekerrür" diye tarif ediyorlar;
Hiç ibret alınsaydı, tekerrür mü ederdi?

Millî şairimiz Mehmet Akif ERSOY'un bu manidar mısraları aslında tarihe ne kadar yabancı oluşumuzu anlatıyor. Geçmişinden ders almayan, doğrusuyla yanlışıyla geçmişinde yaşanmış olayları bilmeyen bir toplum geleceğini inşa edemez. Zira gelecek geçmişin tecrübeleri ile inşa edilir. Bu bakımdan tarihin canlı şahidi ve o şahitliği bu güne aktaran bu yapıyı mutlaka sizlerin de görmeyi isterim. Gezi ve seyahat denilince akla alışveriş ve eğlence gelen bir toplum anlayışını, tarihini ve kültürünü öğrenmek, doğayı ve tabiatı tanımak olarak güncellemek, genç nesle bu düşüncüyü aktarabilmek geleceğe sağlam adımlarla yürümemizi sağlayacaktır...

Toprak Ve Tüveyç

elimde
bir divit
bir kalem
yazıyorum Gazze'nin fetihnamesini
ıtırılı bir ışık yontuyorum alnıma
kurutmuyorum alnımdaki terin seğirmesini

önümde
bir ırmak
bir elma
toprağını harlıyorum kalbimin
Adem güneşiyle yıkıyorum karanlığı
Kabil'in kalbini karalıyorum
Havva tüveyçleriyle geçiyorum çapraz kapıları

işte o
güney yüzümün
sarı sıcak yalnızlık kuşunu
her çağ ben uçuruyorum
mukaddes yorgunluğuyla

Yasin MORTAŞ